

METODIKA INTEGRAČNÝCH WORKSHOPOV

**Praktické návody a odporúčania
pri riešení otázok integrácie migrantov
pre samosprávy a lokálnych aktérov**

**HUĀN
RIGHTS
LEAGUE**
LIGA ZA LUDSKÉ PRÁVA

**SDRUŽENÍ ASSOCIATION
PRO INTEGRACI FOR INTEGRATION
A MIGRACI AND MIGRATION**

Spolufinancováno
z programu Evropské unie
Erasmus+

Sdružení pro integraci a migraci
Liga za ľudské práva
Praha a Bratislava, október 2023

Publikácia, ktorú práve otvárate, obsahuje metodiku tzv. integračných workshopov, ktorá bola vyvinutá počas trojročného medzinárodného projektu [Úspešná integrácia migrantov v regiónoch](#) (pôvodný anglický názov *Successful Integration of Migrants in Regions*), podporeného z programu Európskej únie Erasmus+, kľúčová akcia 2: Strategické partnerstvá. Za projektom stojí mimovládna organizácia [Sdružení pro integraci a migraci](#) z Českej republiky, mimovládna organizácia [Liga za ľudské práva](#) zo Slovenska, mimovládna organizácia [AGABY](#) z Nemecka a mesto [Mechelen](#) z Belgicka. Táto metodika je nástrojom na podporu miestnych samospráv, predovšetkým v Česku a na Slovensku, pri riešení otázok spojených s migráciou a integráciou na ich územiach, či už v rovine teoretickej, ale hlavne priamo v praxi.

Myšlienka organizovať workshopy a poskytovať metodickú podporu pre samosprávy v oblasti migrácie a integrácie vychádza z predchádzajúcej úspešnej spolupráce projektových partnerov, počas ktorej sa zistilo, že pre samosprávy je kľúčové získať hlbší vhľad do tejto problematiky. Často totiž nemajú povedomie o existencii rôznych miestnych subjektov, s ktorými by mohli spolupracovať pri vytváraní a vykonávaní integračných opatrení. Samosprávy tiež často nevedia, akými službami by mohli túto oblasť podporiť, alebo aké už existujúce lokálne stratégie a plány by mohli túto oblasť zahrnúť. V prostredí českých a slovenských samospráv nie je neobvyklé, že vnútorné štruktúry samosprávnych orgánov nespolupracujú pri riešení komunálnych záležitostí. Pokiaľ aj k istej súčinnosti samosprávy s miestnymi aktérmi dochádza, integračné aktivity z nej vzniknuté často prebiehajú náhodne a bez stabilných finančných zdrojov. Tieto nedostatky teraz predstavujú zásadné prekážky pri náhlej potrebe koordinovane reagovať na prijímanie utečencov v obciach a krajoch ČR i SR. Navyše, integrácia ako oblasť prierezové viacúrovňové vládnutie priamo vyžaduje.

Integračné workshopy sa už osvedčili v zahraničí, aj v našich krajinách, pretože prepájajú bežné metódy pre efektívny dialóg medzi rôznymi aktérmi na miestnej úrovni s konkrétnym zameraním na zložitú tému integrácie migrantov. Sú teda nástrojom, ktorý umožňuje samosprávam otvorenú a riadenú diskusiu, do ktorej môžu zapojiť všetky zainteresované subjekty a prispôsobiť ju ich vlastným potrebám.

V tejto publikácii sumarizujeme praktické poznatky získané z viac ako 20 pilotných workshopov realizovaných prevažne partnermi z Českej republiky a Slovenska v rokoch 2018 až 2023, ktorých sa zúčastnilo viac než 200 záujemcov rôzneho zamerania a odborov činnosti, najmä zo samospráv, občianskej spoločnosti a verejných inštitúcií. Tieto poznatky sme doplnili o skúsenosti získané pri následnej metodickej podpore pri riešení konkrétnych integračných výziev v niektorých mestách a obciach. Zároveň metodika čerpá z príkladov práce nemeckého partnera s tamojšími samosprávami a z iniciatív partnerskej belgickej samosprávy, pričom s nimi prebehli aj početné konzultácie ohľadom prenosu niektorých postupov pri podpore samospráv na ich ceste k inkluzívnosti do nášho prostredia. Publikácia sa tiež opiera o ďalšie skúsenosti a materiály zozbierané a odskúšané niektorým z partnerov.

Z povahy metodického materiálu sa táto publikácia primárne zameriava na procesnú stránku realizácie integračných workshopov a ďalej na praktické odporúčania ohľadom toho, k akým výsledkom môže tento nástroj viesť. Metodika je určená nielen pre pracovníkov samospráv či komunálnej politiky, ale aj pre všetkých ďalších záujemcov o tému, aby si tu mohli nájsť inšpiráciu pre svoj mentoring či realizácii čiastkových krokov pri implementácii integračnej agendy. Ďalej môže metodika slúžiť aj expertkám a expertom na integráciu migrantov ako podkladový materiál pre spoluprácu so samosprávami i ďalšími zainteresovanými subjektmi. Pre ďalší rozvoj našej práce uvítame, ak s nami budú čitatelia a čitateľky zdieľať vlastné príklady metodickej práce na témy a osvedčené nástroje.

Za autorský tím,
Eva Čech Valentová, koordinátorka projektu SMIR

Materiál vznikol v rámci projektu Úspešná integrácia migrantov v regiónoch z podpory programu Európskej únie Erasmus+, kľúčová akcia 2: Strategické partnerstvá.

Informácie a názory uvedené v tomto materiáli nemusia nutne odzrkadľovať oficiálne stanovisko Európskej komisie.

Čech Valentová, E. (ed.), Metodika integračných workshopov, Praha, Bratislava 2023

Editorka: Eva Čech Valentová

Autorky: uzana Bargerová, Eva Čech Valent, Dorien de Troy, Mária Jelínková, Eva Čech Valent, Tereza Langr, Lydia Taylor

Redakcia: Simona Heriban, Kalíková, Tomáš Krkavec

Obálka a grafická úprava: Martin Málek

1. Východiska českých a slovenských samospráv pri riešení otázok migrácie a integrácie

S ruskou agresiou na Ukrajinu nadobudla téma integrácia cudzincov, a najmä utečencov, v ČR i SR väčšiu dôležitosť než kedykoľvek predtým. V oboch krajinách sa totiž jednalo o zďaleka **najväčší nárast migrácie v histórii**. Napriek tomu, že v ČR dochádzalo k významnému nárastu počtu migrantov aj pred rokom 2022 (ku koncu roka 2021 bolo v ČR vyše 659 000 migrantov, tj viac ako 6 % obyvateľstva krajiny), za rok trvania vojny na Ukrajine získalo v ČR dočasnú ochranu takmer pol milióna ukrajinských utečencov a utečencov, čo je najviac v rámci EÚ v pomere na počet obyvateľov prijímajúcej krajiny. V Slovenskej republike, ktorá hraničí bezprostredne s Ukrajinou, požiadalo k 31.7.2023 celkovo 105.561 Ukrajincov o udelenie dočasného útočiska, avšak len v prvom polroku roka 2022 prešlo pozemnú hranicu s Ukrajinou viac ako milión osôb, pričom mnohí z odidencov sa aj priebežne vracali na územie Ukrajiny. V porovnaní k tomu, ku koncu roka 2022 predstavoval počet migrantov v pomere k celkovej populácii krajiny približne 5,1 % (278.595 osôb) a z toho 56% tvorili občania Ukrajiny.

Obe krajiny, tradične s väčšinou homogénnym obyvateľstvom (najmä v kontraste s krajinami na západ od nás) sú tak aktuálne v novej situácii. **Pripravenosť českých a slovenských miest a obcí** na prudký nárast počtu migrantov sa v mnohých prípadoch ukázala ako **pomerne nízka**, niekedy až nulová. Lenže kvôli hlbokkej bytovej kríze vo veľkých mestách, na čele s hl. m. Prahou a Bratislavou, je snaha ubytovávať novo prichádzajúci v menších mestách a na dedinách. V týchto samosprávach často neexistuje fungujúca infraštruktúra pre migrantov ani skúsenosti s problematikou integrácie. Ich úloha je však v oblasti integrácie migrantov kľúčová, a to nielen pri prijímaní hmotne nezabezpečených utečencov.

České a slovenské obce neboli a nie sú v spoložití s migrantmi v jednoduchej situácii. Na jednej strane **nemôžu ovplyvniť, kto sa na ich území usadí, na druhej strane majú voči novo prichádzajúcim nemalé povinnosti**, napríklad v oblasti služieb, vzdelávania detí či prístupu k zdravotnej starostlivosti. V praxi sa však ukazuje, že najmä v niektorých oblastiach je pre obce náročné bez potrebnej metodologickej a finančnej podpory na nárast počtu osôb so skúsenosťou migrácie reagovať, v iných oblastiach nie sú špecifické potreby rozpoznané a inde sa tieto potreby nepovažujú za príliš významné.

Spoločné spoložitie však nemožno eliminovať iba na zabezpečenie oblastí praktického charakteru. Práve lokálna úroveň je miestom, kde dochádza ku každodennému kontaktu, nadväzovaniu vzťahov a celkovo zapájaníu do miestnych spoločností, ku ktorému nikde inde dôjsť nemôže. **Výsledná podoba vzájomného spoložitia záleží na oboch stranách** –na otvorenosti a snahe novoprichádzajúcich rýchlo sa v novom prostredí zorientovať a rešpektovať tunajšie pravidlá, rovnako tak ako na otvorenosti a snahe dlhšie usadených a domáceho obyvateľstva prijať no-

voprichádzajúcich a pomôcť im s usídlením. Najmä v prípade príchodu väčšieho počtu osôb so skúsenosťou migrácie (utečenci, pracujúci migranti/cudzinci a ďalší) je dobré sa nespoliehať na to, že k integrácii a vyriešeniu prípadných problémov a nedorozumení dôjde samovoľne. Skúsenosti mnohých municipalít ukazujú, že **sa oplatí túto problematiku strategicky ukotviť a venovať sa jej systematicky a čo najskôr**. Spolužitie s ľuďmi so skúsenosťou migrácie totiž dlhodobo na komunálnej úrovni funguje, ak miestni aktéri spolupracujú na pomenovaní (existujúcich či možných) výziev a hľadani vhodných riešení. Rovnako ako v iných spoločenských témach aj v otázkach spoložitia platí, že **prevencia problémov a náročných situácií je výrazne lacnejšia a ľahšie riešiteľná ako ich budúca eliminácia**. Je preto potrebné vybudovať integračnú infraštruktúru s využitím potenciálu všetkých aktérov aj už existujúcich opatrení.

V regiónoch, v oblasti lokálnej koordinácie aktivít, rastie s pribúdajúcou skúsenosťou v prijímaní utečencov **volanie po tom, aby miestne samosprávy**, ako udržateľný miestny aktér, **prevzali rolu koordinátorov poskytovaných integračných služieb**. Tie sa často tejto úlohe bránia, nakoľko nemajú v tejto téme dostatočné sebavedomie, a prijali by, aby koordinácia aktivít v oblasti integrácie cudzincov ostala na pleciach mimovládnych organizácií “v teréne”, prípadne na medzinárodných organizáciách, ktoré najnovšie začali pôsobiť aj v regiónoch, či už prostredníctvom financovania integračných aktivít, ale aj ako priami aktéri poskytovania služieb odidencom z Ukrajiny a cudzincom. Ny základe roznych príkladov zo zahraničia sa domnievame, že koordinačná úloha a sieťovanie aktérov by z viacerých dôvodov mali byť v kompetencii samosprávy. Preto **je potrebné aj, aby priebežne dochádzalo k rozvoju kapacít a vzdelávaniu jej pracovníkov, k navyšovaniu finančných prostriedkov pre tieto úlohy, k prideleniu viacerých pracovníkov na realizáciu tejto témy či ku vzniku oddelenia alebo odboru priamo v rámci štruktúry mestského úradu**, ktorý by zastrešoval integráciu cudzincov v tých mestách, kde je významný počet usadených odidencov z Ukrajiny. Nezaobide sa to však bez formálnej podpory od lokálnych politikov (primátora, starostu, či mestského zastupiteľstva).

O situácii samospráv v otázkach integrácie migrantov, ako aj o celkovom nastavení štátnych integračných politik v partnerských krajinách Česku, Slovensku, Nemecku a Belgicku bližšie pojednáva naša porovnávacía štúdia *Lokální politiky integrace migrantů a jejich strukturální mechanismy* (Jelínková (ed.), 2023). V tejto publikácii sa naopak zameriavame na to, **ako prakticky samosprávy do tejto problematiky vtiahnuť a dať im k dispozícii potrebné nástroje**. Jedným zo spôsobov, ako samosprávy podporiť v rozvoji ich koordinačnej úlohy v oblasti integrácie, sú práve **tzv. integračné workshopy**, o ktorých táto publikácia pojednáva a v ďalších častiach vysvetľuje ich zmysel, podobu i zameranie, ktoré je možné vždy jednoducho prispôbiť podmienkam a potrebám každej zapojenej samosprávy. Ďalej v publikácii predstavujeme príklady workshopov v samosprávach či lokálnych verejných inštitúciách zo SR, ČR a ďalších európskych krajín, ktoré sa navzájom dopĺňajú a zároveň sú ľahko replikovateľné do akéhokoľvek prostredia.

2. Použitá metodológia

2.1. Použité zdroje

Text tejto publikácie vychádza z niekoľkých zdrojov, ktoré aktualizuje a prispôsobuje súčasným potrebám obcí a miest v Českej republike a na Slovensku, najmä v súvislosti s bezprecedentným prijímaním veľkého počtu utečencov z Ukrajiny.

Kľúčovým zdrojom je metodika integračných workshopov, ktorú vytvorila nemecká nadácia [Bertelsmann Stiftung](#) na základe skúseností viacerých nemeckých obcí (napr. Freiburg, Lipsko), ktoré realizovali vlastné workshopy a o ich priebehu, výsledkoch i dopadoch publikovali pomerne obsiahle správy. Uvedenú metodiku prenieslo do českého prostredia v r. 2015 Multikulturní centrum Praha pod názvom [Podpora strategického prístupu k integrácii cizinců v obcích: návod na přípravu a realizaci integračních workshopů v obcích](#). Na túto online voľne dostupnú publikáciu cielene nadväzujeme a mnohých prípadoch, hlavne na miestach, kde se chceme vyhnúť zbytočnej duplicitě, na ňu odkazujeme ako na *Metodiku Multikulturního centra Praha (2015)*.

Ďalším zdrojom informácií sú **realizované integračné workshopy**. Tie zachytávajú skúsenosti českých obcí a miest s prípravami či zavádzaním čiastkových integračných opatrení v ich lokálnom prostredí a skúsenosti slovenských miest a obcí s príchodom Ukrajincov, či skôr Ukrajink, s priznaným dočasným útočiskom.

Významnou oporou pri prípravách workshopov a tiež zdrojom, na ktorý sme v priebehu ich realizácie často odkazovali, je [Manuál lokální integrace](#) vytvorený českým partnerom [Sdružení pro integraci a migraci](#). Online verzia Manuálu je voľne dostupná a sumarizuje kľúčové oblasti týkajúce sa situácie migrantov v obciach a mestách a spoločne s touto metodikou predstavuje (nielen) pre české a slovenské obce kľúčový zdroj informácií pre prácu s migrantmi na lokálnej úrovni.

Metodika integračných workshopov sa ďalej výrazne opiera o **peer-to-peer výmeny a zdieľania postupov s partnermi z Belgicka a Nemecka**. Tí prinášali do nášho prostredia trochu odlišné perspektívy, pretože belgické mesto Mechelen usiluje o vytváranie inkluzívnej spoločnosti prostredníctvom intenzívneho zapájania hlasu všetkých občanov do miestneho diania a tak isto ja do tvorby integračných opatrení, zatiaľ čo organizácia AGABY vzdeláva a podporuje migrantov v miestnych integračných radách, ktoré sprostredkujú hlas migrantov v mnohých bavorských samosprávach. Metodika teda zhŕňa poznatky zozbierané od týchto partnerov či z ich metodických materiálov a tie na záver dopĺňa o **skúsenosti z integračných workshopov aplikovaných v ďalších medzinárodných projektoch**.

2.2. Význam a základné princípy integračných workshopov

Predkladaná metodika workshopov vychádza z nemeckej skúsenosti, kde integračné workshopy vznikli pôvodne ako **praktický nástroj s cieľom pomôcť jednotlivým municipalitám vytvoriť**

strategický dokument týkajúci sa spoluzitia s migrantmi. Pre množstvo obcí boli práve integračné workshopy prvým krokom k tematizovaniu toho, ako sa spoluzitiu darí, kde sú prípadné problémy a ako danú situáciu vidia rôzne skupiny v obciach, vrátane migrantov samotných.

S postupným rozšírením však začala byť ich štruktúra aplikovaná na špecifickejšie témy, a to od spôsobu zapojenia detí migrantov do miestnych športových a kultúrnych aktivít, po nadviazanie kontaktu s ľuďmi so skúsenosťou migrácie či riešenie konkrétnych problémov týkajúcich sa potrieb starousedlíkov a novoprichádzajúcich. Workshopy bývajú organizované aj na využitie potenciálu spoluobčanov so skúsenosťou migrácie a ich zapojenie do miestneho diania, iné sa potom viac zameriavajú na podporu dialógu medzi rôznymi skupinami žijúcimi v obci tak, aby dochádzalo k skutočnému spoločnému spolunažívaniu, než len k žitiu vedľa seba.

Zameranie workshopov tak môže byť pomerne pestré, podľa možností a potrieb danej obce. Všeobecne sa v praxi integračné workshopy ukázali byť cenným nástrojom obcí vo vývoji i udržateľnosti integračnej agendy na úrovni samospráv. V našom projekte SMIR boli integračné workshopy zvolené predovšetkým k hlbšiemu preškoleniu relevantných zástupcov miestnych samospráv a ďalších lokálnych aktérov integrácie ohľadom toho, ako uchopiť problematiku integrácie migrantov v prostredí danej obce a s akými miestnymi aktérmi. Významné sú predovšetkým tam, kde ku vzájomnej spolupráci ešte nedochádza (dokonca aj v rámci samotných vnútorných štruktúr samosprávnych orgánov), alebo kde integračné aktivity prebiehajú skôr náhodne. Taktiež sme vo workshopoch reagovali na rastúce potreby samospráv riešiť akútnu situáciu pri prijímaní a integrácii utečencov z Ukrajiny v stredoeurópskom regióne.

Okrem riešenej témy sa môžu workshopy **líšiť aj vo svojich cieľoch a výstupoch**. Niekedy môžu poskytnúť základný alebo hlbší vhlad do problematiky migrácie a integrácie, a plnia teda skôr vzdelávaciu funkciu. Môžu poslúžiť pri prepájaní a rozvoji vzájomnej spolupráce medzi lokálnymi aktérmi integrácie, ale tiež sa s nimi možno stretnúť už pri konkrétnom a štruktúrovanom komunitnom plánovaní alebo tvorbe ucelených lokálnych integračných stratégií. Integračný workshop predstavuje inovatívny nástroj v tom smere, že môže byť zakaždým prispôbený miestnym podmienkam a potrebám konkrétnej zapojenej samosprávy.

Účastníkmi workshopov sú primárne komunálni politici a miestni úradníci, avšak súčasne so zapojením migrantov a organizácií migrantov i ďalších aktérov, ktorí sú v danej lokalite dôležití. Kľúčové pritom je nezabúdať prizvať do diskusie tých, ktorí sú v obci dlhodobo usadení, ako aj novo prichádzajúcich. Účasť obyvateľov so skúsenosťou migrácie môže byť niekedy ťažké zabezpečiť, ale skúsenosti ukazujú, že úsilie vynaložené v tejto oblasti sa vypláca. Zo svojej podstaty by však integračné semináre mali byť založené na dialógu a participatívnom prístupe. Zapojenie profesionálneho facilitátora či externého experta pomôže uľahčiť hladký priebeh akcie a vyváženú diskusiu.

Neraz tiež workshopy vedú **k rozvinutiu priebežného mentoringu** zo strany partnerských expertov na integráciu k realizácii lokálnych aktivít či prípravám integračných projektov. Rovnako v projekte SMIR sme k workshopom pristupovali s tým zámerom, že zapojení pracovníci samospráv a ďalší prizvaní lokálni aktéri najskôr získajú na základe workshopu prvotnú expertnú podporu pri riešení problematiky integrácie v ich lokalite. Potom môžu konzultovať s expertmi ďalšie praktické kroky v realizácii integračných opatrení alebo ich osloviť na spoluprácu pri tvorbe potrebných materiálov (napr. informácií pre cudzincov na web obce, zaradenie integrácie do komunitného plánu obce a.i.). Túto metodiku integračných workshopov je však možné využiť aj na samostatný postup pri riešení niektorých ďalších čiastkových krokov na strane samospráv alebo z nej čerpať potrebné kontakty a zdroje.

2.3. Podoba workshopov, ich príprava a zostavenie

Pre plánovanie rôznych podôb workshopov a potrieb s tým spätých odkazujeme na už spomínanú príručku Multikulturného centra Praha (2015) [Podpora strategického prístupu k integrácii cizinců v obcích: návod na přípravu a realizaci integračních workshopů v obcích](#). Tá detailne popisuje základnú štruktúru a časové varianty workshopov (od štyroch hodín do dvoch dní). Uvedená príručka tiež obsahuje možné znenie pozývacích listov, potrebné vybavenie, detailné štruktúry workshopov, možné ciele, otázky aj spôsoby vyhodnocovania.

Podľa tejto príručky aj našich vlastných skúseností integračné workshopy môžu mať množstvo podôb, avšak ich design prebieha vždy podľa podobného scenára. Pre úspešnú realizáciu workshopu je **klúčová osoba facilitátora**, ktorý má s podobnými workshopmi skúsenosť alebo ktorý je s danou témou dobre oboznámený. Ako nevyhovujúce sa naopak ukázalo, ak sa facilitácie ujme niekto z miestnych aktérov. **Proces vzniku zadania workshopu** je potom často výsledkom niekoľkých stretnutí medzi facilitátormi workshopu, úradníkmi samosprávy, ktorí majú integráciu alebo príbuznú agendu na starosti, a politickým vedením mesta.

K príprave patrí aj **základný výskum o situácii v danom meste**, ktorý pomôže identifikovať klúčových aktérov. Niektoré zo získaných informácií môžu byť tiež prezentované v rámci samotného workshopu. Je dôležité definovať si špecifiká danej oblasti. Na pochopenie lokálnej situácie sú najmä potrebné nasledujúce informácie:

- 1) celková situácia migrantov v lokalite (problémy, priestorová koncentrácia migrantov, situácia detí migrantov v školách, vnímanie prítomnosti migrantov v očiach väčšinovej populácie),
- 2) súčasné i predchádzajúce aktivity mesta v oblasti integrácie migrantov,
- 3) existencia strategických dokumentov (ich súčasný stav, plánované aktualizácie, zodpovedná osoba) a súvislosti s integračnou tematikou,
- 4) identifikácia klúčových osôb a prípadných kontaktov medzi migrantmi,
- 5) identifikácia klúčových mimovládnych neziskových organizácií (MVO) a ďalších aktérov.

Na integračnom workshope sa v ideálnom prípade stretávajú účastníci z troch **rozdielnych oblastí**: predstavitelia mesta, mestských organizácií a škôl, zástupcovia neziskových organizácií a v neposlednom rade aj zástupcovia samotných migrantov. Workshopy sú teda vhodné pre kohokoľvek, koho sa integrácia migrantov týka. Keďže je integrácia prierezovou témou, nie je na škodu s ňou zoznámiť aktérov vykonávajúcich rôzne profesie. Učitelia (riaditelia škôl) sa v školách stretávajú s deťmi cudzincov, pracovníci a pracovníčky na úradoch práce s nimi komunikujú o možnostiach pracovného uplatnenia, lekári ich ošetrujú a pod. Migrantí na integračnom workshope poskytujú účastníkom z radov majoritného obyvateľstva neoceniteľný pohľad zvnútra a tiež nenahraditeľnú spätnú väzbu – množstvo dobre myslených projektov alebo opatrení smerovaných na migrantov môže pôsobiť prepracovane alebo elegantne, avšak pre migrantov je úplne nezrozumiteľné alebo v nich nevidí žiadny úžitok.

Pred organizáciou a realizáciou workshopu je nutné si dôkladne **objasniť cieľ workshopu** – vedenie mesta aj účastníci musia mať jasno, čo bude výstupom workshopu. Je napríklad možné využiť workshop na formuláciu obecnej integračnej stratégie pre potreby komunitného plánovania, na identifikáciu tém a náčrtu štruktúry projektovej žiadosti či na jednoduché vzájomné zoznámenie sa aktérov a vzájomné zasieťovanie – vytvorenie nových komunikačných mechanizmov.

Cieľom workshopu môže byť napríklad:

- 1) podpora obce, mesta a mestskej časti pri formulácii koncepcie lokálnej integrácie;
- 2) pomoc pri príprave projektov financovaných z dotačných programov zo štátneho rozpočtu, Európskych fondov alebo iných zdrojov;
- 3) nadviazanie a posilnenie spolupráce a komunikácie medzi samosprávou, štátnou správou, neziskovými organizáciami a ďalšími relevantnými aktérmi, ktorí sú v danom mieste zodpovední za jednotlivé oblasti lokálnej integrácie, ako je školstvo, sociálna oblasť, bezpečnosť, podnikanie alebo bývanie;
- 4) vzájomné učenie sa, nastavenie priority pre vznik integračnej koncepcie a získanie aktuálneho prehľadu o téme integrácie, informácií o možnostiach financovania integračných aktivít a inšpirácie zo zaujímavých príkladov integračných opatrení realizovaných municipalitami v ČR/SR aj v zahraničí;
- 5) mapovanie situácie v oblasti integrácie migrantov a sociálneho začleňovania v danej obci / meste / kraji (napr. diskusia nad základnými dátami o migrantoch, identifikácia aktérov, lokálnych stratégií, finančných zdrojov alebo SWOT analýza k stavu integrácie v lokalite atď.);
- 6) tvorba/rozvoj/evaluácia lokálnej siete aktérov integrácie (napr. medzi koordinátormi pre začleňovanie žiakov migrantov v školách);
- 7) zavádzanie integračných opatrení do komunitného plánovania danej samosprávy podľa reálnych možností miestnych aktérov;
- 8) tvorba/aktualizácia/monitoring/evaluácia integračných opatrení v inej oblasti verejných politík na lokálnej úrovni (plán rozvoja sociálnych služieb, vzdelávacie plány, lokálne strategické plány atď.);
- 9) iné participatívne metódy podľa výsledkov predchádzajúcich rokovaní so zástupcami samosprávy.

Dĺžka a zameranie samotného workshopu sa odvíjajú od jeho cieľa a samozrejme aj od možností jednotlivých samospráv. Workshop väčšinou trvá od niekoľkých hodín po dva dni. Opatkované workshopy prinášajú pozitívne skúsenosti, pretože umožňujú sledovať zmeny v konkrétnych lokalitách, vyhodnotiť vývoj a prispôbiť ďalšie smerovanie aktivít.

Dôležité je prispôbiť obsah a výsledky každého workshopu konkrétnemu miestnemu kontextu. Ako zdôrazňuje táto metodika, partnerské organizácie sa ako facilitátori workshopov nechali viesť možnosťami zapojených samospráv, ich prioritnými témami i pripravenosťou na integráciu migrantov. Niektoré workshopy tak mali predovšetkým vzdelávací charakter, iné dovoľovali diskutovať viac do hĺbky určitú situáciu a plnili potom viac funkciu metodologickej podpory či expertnej konzultácie. Facilitátori v jednotlivých zapojených krajinách taktiež sami vychádzali z rôznych predchádzajúcich skúseností a kontextov, a používali rôzne postupy či metódy. Nasledujúce kapitoly tak ukazujú variabilitu pri organizovaní integračných workshopov a šírke ich využitia.

3. Skúsenosti z intergračných workshopov na Slovensku

Liga za ľudské práva, ako slovenský partner projektu SMIR, vo svojej práci dlhé roky poskytuje bezplatné právne poradenstvo rôznym kategóriám cudzincov a zároveň sa venuje advokačným aktivitám na účel presadzovania lepších podmienok pre cudzincov v rovine legislatívnej ako aj v rámci tvorby verejných politík. Ako právnická a advokačná organizácia sa zúčastňuje množstva oficiálnych rokovaní ale aj medzinárodných výskumov zameraných na úspešnú integráciu cudzincov. Podieľa sa tiež na vzdelávaní mladých ľudí a dospelých v téme migrácie. Pôsobí najmä v Bratislave a Košiciach, ale zároveň v niektorých aktivitách má dosah na území celého Slovenska.

Liga bola do partnerstva na tu prezentovanom projekte SMIR prizvaná na základe svojich predchádzajúcich skúseností s predstavovaním a inkorporovaním agendy integrácie cudzincov do štruktúr niektorých slovenských miest a vyšších územných celkov (tj. v ČR krajov).

V rámci nedávno realizovaného [projektu KapaCITY](#), z podpory z Azylového, migračného a integračného fondu a Fondov vnútorných záležitostí, totiž v Lige spojili svoje úsilie s ďalšími tromi významnými organizáciami občianskej spoločnosti na Slovensku, ktoré sa venujú integrácii migrantov v rôznych oblastiach - Centrum pre výskum etnicity a kultúry, Nadácia Milana Šimečku a občianske združenie Marginal. Ďalej bola zapojená Únia miest Slovenska a 4 samosprávy (hlavné mesto Bratislava, mesto Trnava, mesto Banská Bystrica a Košický samosprávny kraj). Projekt sa zameriaval na rozšírenie odborných, sieťovacích, koordinačných, advokačných a komunikačných kapacít obcí a miest v oblasti integrácie občanov tretích krajín na miestnej úrovni a vytvorenie know-how a mechanizmov na miestnej úrovni, ktoré by zabezpečili zavádzanie integračných opatrení v dlhodobom horizonte. S ohľadom na doposiaľ slabé zapojenie slovenských obcí do problematiky integrácie, ale zároveň aj na vytvorenú sieť kontaktov Liga prejavila záujem o realizáciu ďalšej série workshopov pre samosprávy, ktoré by mohli túto oblasť viac rozvinúť, alebo se s problematikou zoznamujú.

Prebiehajúci vojnový konflikt na Ukrajine a z toho prameniaca potreba nutnosti túto tému zvládnuť čo najlepšie aj zo strany miest, obcí či vyšších územných celkov, nám v procese prípravy workshopov pre samosprávy pomohol jednoznačne otvoriť dvere a vzbudiť záujem. Zároveň sme ale zaznamenali nárast v ponuke vzdelávacích možností a rôzne aktivity iných neziskových aj medzivládnych organizácii na celom území Slovenska a ponuka v oblasti vzdelávania samospráv sa stala neprehľadnou.

Vzhľadom na expertízu Ligy v tejto téme a znalosť domáceho prostredia, rozhodli sme sa pokiaľ možno doplniť existujúce vzdelávacie možnosti pre samosprávy tak, aby boli komplementárne k iným témam a vzdelávacím seminárom mimovládnych organizácii.

3.1 Príprava integračných workshopov

Počas celej realizácie projektu SMIR Liga pripravovala a testovala rôzne metódy organizácie integračných workshopov pre samosprávy a zároveň následne úspešne zorganizovala 10 vzdelávacích workshopov pre viac ako 19 miest a obcí v 10 mestách Slovenska, od marca 2023 do konca júna 2023. Workshopov sa zúčastnilo 142 pracovníkov samospráv a ich lokálnych partnerov. Konali sa v Banskej Štiavnici, Bratislave, Banskej Bystrici, Zvolene, Lučenci, Nitre, Modre, Prešove, Žiline a Nových Zámkoch. Mnohé oslovené mestá však na ponuku nereagovali, alebo účasť na workshopoch zrušili z dôvodu zaneprázdnenosti alebo akýchkoľvek iných osobných dôvodov. Naopak, mnohé mestá a obce, ktorým sme pozvánku neposlali, boli oslovené miestnymi koordinátormi integračných aktivít a prizvané sa zúčastniť. Pri prípravách jednotlivých workshopov sme sa držali jednotného rámca, ktorý spočíval v niekoľkých nasledujúcich krokoch:

3.1.1. Výber samospráv

Mestá a obce boli vytipované **podľa veľkostného kľúča** tak, aby vo výbere boli zastúpené:

- **malé mestá a vidiecke regióny**, ktoré viac pociťujú izolovanosť a strárajú v oblasti podpory zo strany mimovládnych organizácii,
- **stredné aj veľké mestá**, kde už je čiastočne alebo uspokojivo vybudovaná štruktúra podporných služieb pre migrantov, a najmä
- **hlavné mesto**, ktoré je z hľadiska skúseností s migráciou a postojom k integrácii migrantov jedno z najskúsenejších a zároveň najprogressívnejších.

“Veľkostný” rozdiel medzi jednotlivými samosprávami nám z hľadiska kapacít samospráv aj počtu v nich usadených migrantov prišiel na účely vzdelávania pracovníkov samospráv najpodstatnejší. Porovnali sme si organizáciu workshopov v jednom veľkomeste, v 4 stredne veľkých mestách, kde pôsobia vyššie územné celky, ako aj v malých mestách vidieckeho charakteru, kde je problém s prístupom k základným službám či zamestnaniu porovnateľný u občanov aj u migrantov.

3.1.2. Oslovenie samospráv

Pri organizácii workshopov Liga vychádzala okrem vlastnej expertízy aj z vyššie uvedenej metódy Multikultúrneho centra Praha (2015). V zmysle tejto príručky boli **oslovení najprv čelní predstavitelia mesta a ich zástupcovia a asistenti**. Následne sme ponuky posielali všetkým existujúcim odborom daného mesta a následne telefonicky kontaktovali oslovených.

Veľmi nám v tomto procese pomohlo **osloviť existujúce kontakty** jednak medzi pracovníkmi samospráv, mimovládnych organizácii, ale aj pracovníkmi kultúrnych centier, ktoré sú takmer všade prirodzene zapojené do integračných služieb a umeleckých aktivít pre migrantov a verejnosť.

Výborne sa osvedčilo **ponuku workshopu predostrieť osobne** počas účasti na lokálnom koordináčnom stretnutí už existujúcej siete či osobne predstaviť našich facilitátorov, organizácie a tému workshopu. Následne bolo možné mestu ponúknuť konkrétny termín aj obsah workshopu.

Zo všetkých testovaných prístupov najviac efektívne sa nám javí, ak je **mesto hlavným organizátorom podujatia a samo osloví s ponukou svojich partnerov**. Jednak kvôli znalosti prostredia a potrieb miestnej siete organizácii, ale tiež preto, lebo pozícia koordinátora mestským úradom prirodzene patrí.

3.1.3. Príprava scenára workshopu

Z podstaty fungovania samospráv vyplýva, že štruktúra každého jednotlivého mestského úradu je iná, nakoľko každá obec má iné politické priority či oblasti záujmu. Každý miestny úrad má iný počet osôb, ktoré môžu z takéhoto workshopu za existujúcej situácie profitovať.

Schéma a scenár každého workshopu sa preto upravoval individuálne v závislosti na tom, o aké veľké mesto išlo, a aký typ aktérov sa ho plánoval zúčastniť, aj aká veľká bola skupina prijatých odídencom z Ukrajiny, na ktorých sme sa kvôli urgentnosti témy a početnosti tejto skupiny nových obyvateľov, zameriavali predovšetkým. U menších miest sme volili komorné stretnutia do 10-12 účastníkov, na ktoré sme prizývali aj zástupcov okolitých obcí a miest. V Bratislave naopak sme s pozvánkou na workshop oslovili všetky mestské časti (ich starostov a prednostov). Každému plánovaniu predchádzal **rešerš situácie**, rozpoznanie najaktívnejších aktérov integrácie v danom meste či regióne.

Pokiaľ ide o **prieskum potrieb samospráv**, z hľadiska tém vzdelávacieho workshopu, v porovnaní s Českou republikou vôbec nefungovala snaha o elektronický zber dát o potrebách samospráv, prostredníctvom vyplnenia dotazníka pripraveného Ligou za ľudské práva. Výborne však fungovali osobné stretnutia a telefonické rozhovory, počas ktorých sa dali okruhy záujmu identifikovať a témy workshopu tomu prispôbiť.

3.1.4. Rola facilitátora

Okrem nedostatku stratégií integrácie na lokálnej úrovni sa za dôležitú prekážku integrácie novo-prichádzajúcich migrantov považuje **nedostatočná koordinácia medzi kľúčovými hráčmi v meste**, obci, či kraji, ako sú samospráva, školy, univerzity, mimovládne organizácie a dobrovoľníci atď., a medzi rôznymi oblasťami politiky (najmä vzdelávanie, bývanie, prístup k zdravotnej starostlivosti).

Pokiaľ sa obec rozhodne usporiadať integračný workshop sama, dáva tým jednoznačne najavo snahu či potrebu sa integrácii cudzincov systematicky venovať. Takto deklarovaný aktívny postoj vedenia obce zaistí účasť kľúčových aktérov (Multikulturní centrum Praha, 2015). Odporúčame preto, aj na základe našich skúseností, **aby bola organizátorom workshopu a odsielateľom pozvánok cieľovým skupinám workshopu samotná obec** prostredníctvom jednej poverenej osoby (koordinátora). Facilitátorom workshopu následne môže byť vybraný odborník, ktorý z danej obce nepochádza, preto pravdepodobne nepozná miestne pomery, ale dokáže si nezaujate naštudovať strategické dokumenty obce, vypočuť a analyzovať rozhovory s miestnymi aktérmi, či facilitovať ich koordinačné stretnutie. Je teda dobré mať na pamäti, že rola facilitátora a odborného garanta podujatia nie je vždy zlučiteľná s rolou organizátora podujatia.

3.1.5. Cieľové skupiny workshopov

Ako ukazuje prax mesta Mechelen, partnera projektu SMIR, integračného workshopu by sa mal zúčastniť **ktorýkoľvek pracovník samosprávy**, nakoľko mainstreamovanie témy integrácie prierezovo naprieč všetkými odbormi mesta a obce je podľa ich skúseností tým najideálnejším riešením.

Vzhľadom na stávajúce kompetencie slovenských samospráv, a vzhľadom na to, že u nás ešte k prijatiu tejto tézy máme pomerne ďaleko, s ponukou workshopov **sme oslovovali len vybraných pracovníkov** - starostov a primátorov, potom školské úrady, sociálne odbory, komunitných terénnych pracovníkov, právne a projektové oddelenia. Východiskovým spôsobom bol, najmä z časových dôvodov, email a telefonáty na verejné telefónne čísla odborov miest, obcí a Vyšších územných celkov.

Mestá a obce Slovenska boli v rôznej miere zapojené do pomoci Ukrajinským odídencom a ich skúsenosti sme si mohli na workshopoch prediskutovať osobne. V úvode workshopov vznikol priestor nielen na **predstavenie účastníkov, ale aj na ich informovanie sa navzájom o svojich aktivitách**, ktoré aktuálne robia, a ako si navzájom môžu pomôcť. Každé zo stretnutí, tak bolo automaticky aj "koordinačným stretnutím". Liga zároveň v žiadnom prípade nepreberala pozíciu miestneho koordinátora aktivít, vytvorila len jednu z možností pre organizáciu takýchto stretnutí. Iba v dvoch prípadoch sa nám podarilo aktívnejšie zapojiť aj pracovníkov VÚC, avšak workshopov sa zúčastnili viacerí zástupcovia slovenských VÚC.

3.2. Scenár workshopov

Súčasťou inovácie pri implementácii projektu SMIR bola realizácia workshopov podľa individualizovaných požiadaviek a potrieb tej-ktorej obce či mesta, pričom facilitáciu a lektorovanie zaisťovala Liga za ľudské práva, v spolupráci s niektorou z jej partnerských organizácií a pri využití odovzdaného know-how zo strany partnerov z Česka, Belgicka a Nemecka.

Vzhľadom na obmedzené časové možnosti účastníkov a účastníčok sa nám najviac osvedčili 4-hodinové modely workshopov (s víziou budúcej spolupráce, podpory vybraných tém formou advokácie, či metodického vedenia).

Väčšina nami zorganizovaných podujatí zahŕňovala nasledujúce kroky:

- 1) úvodné koordinačné stretnutie a výmenu skúseností lokálnych aktérov, ako aj zoznamovanie sa medzi účastníkmi workshopu. Dochádza tak k naplneniu jedného z hlavných cieľov workshopov, a to je vytvorenie priestoru pre lokálnu spoluprácu a koordináciu, ak takýto priestor doposiaľ neexistoval, alebo k pokračovaniu aktivít, ak takéto stretnutia v meste už prebiehali alebo prebiehajú.
- 2) úvod do pojmov a základný prehľad v téme migrácie a integrácie - táto časť predstavovala vždy cca hodinovú prednášku o základných pojmoch migrácie, integrácie, slovenského migračného a azylového práva.
- 3) **predstavenie zahraničnej dobrej praxe a prístupu mesta Mechelen a bavorskej organizácie AGABY**. Skúsenosti mesta Mechelen boli účastníkmi vnímané ako veľmi silné a nasledovania hodné. Popísali sme účastníkom aj možnosť ako zapojiť do procesu tvorby politik samotných migrantov prostredníctvom odborných konzultácií, na príklade partnerov z AGABY.
- 4) **príklady miestnej dobrej praxe** - v niektorých mestách sme využili možnosť prezentovať príklady existujúcej, resp. identifikovanej lokálnej dobrej praxe alebo zaujímavých aktivít niektorej zo zúčastnených organizácií. Takýto typ prezentácie je v prípade, že takýchto iniciatív existuje v meste viac, možné prezentovať na každom ďalšom stretnutí, vždy s iným aktérom tak, aby mali možnosť o svojich aktivitách informovať do hĺbky.
- 5) **interkultúrny tréning** - pokiaľ bola možnosť prítomnosti skúseného facilitátora alebo facilitátorky z inej organizácie, účastníkom niekoľkých workshopov sme poskytli cca hodinový priestor na absolvovanie základného interkultúrneho tréningu zameraného na predstavenie si pozície migranta, resp. človeka s menšinovou skúsenosťou. Účastníci si mali uvedomiť, že každý sa občas ocitne v znevýhodnenej pozícii a potrebuje podporu. Prediskutovali sme tému predsudkov, ktoré často rámcujú naše správanie voči druhým. Diskutovali sme o možných predsudkoch voči Ukrajincom a Ukrajinkám a o ich miere integrácie do spoločnosti.

6) **strategické dokumenty mesta** - stručná analýza verejne dostupných strategických dokumentov mesta, ktoré by na úrovni mesta mali alebo mohli upravovať aj problematiku zahraničných migrantov a podporu ich integrácie, je žiadanou súčasťou integračného workshopu pre samosprávy. Až na malé výnimky (ako Nitra), strategické dokumenty miest s pojmom migrant či cudzinec nepracujú vôbec, resp. málo, a akákoľvek aktivita týkajúca sa inklúzie cudzincov je vo väčšine miest a obcí viac menej náhodná, prípadne celkom v réžii miestnych neziskových organizácií. Napriek tomu, v mnohých oblastiach by komunitné plány sociálneho rozvoja miest a ich akčné plány už teraz mohli zahŕňať začleňovanie cudzincov, cez existujúce cieľové skupiny dokumentov, napríklad cez témy upravujúce podporu pre zraniteľné skupiny obyvateľstva.

7) **identifikácia možných partnerstiev** - pravdepodobne každé slovenské mesto má existujúce partnerstvá so zahraničnými mestami, ktoré sa transformovali z bývalých družobných miest na aktuálne možnosti napríklad kultúrnej či športovej spolupráce. V týchto partnerstvách je doposiaľ nie dostatočne preskúmaná možnosť spolupráce a výmeny informácií v oblasti prijímania odídencom z Ukrajiny (a celkovej integrácie migrantov), vzájomná podpora či mentoring. V súčasnosti tiež existujú medzinárodné projekty vhodné pre spoluprácu menej skúsených a veľmi skúsených miest v oblasti integrácie cudzincov (napr. [IncluCities](#)) formou mentoringu.

8) **následný follow up k workshopom** - po skončení workshopu je často príhodná napr. možnosť dodatočného mentoringu zúčastneným samosprávam. Logickým výsledkom každého workshopu je totiž oboznámenie sa so situáciou v danom meste či regióne, identifikácia problematických tém, alebo výziev, ktorým účastníci workshopu čelia. Po každom workshope by preto mala nasledovať komunikácia zo strany jeho organizátorov s jeho účastníkmi a účastničkami, zaslanie prezentácií, alebo vzdelávacích materiálov, a prípadné ďalšie vzájomné aktivity, na ktorých je možné ďalej stavať a prípadne sa snažiť dosahovať zmeny. V niektorých prípadoch bola ďalšia komunikácia iniciovaná zo strany mesta (napr. Žilina).

U všetkých vzdelávacích aktivít je potrebné myslieť na ich **udržateľnosť**. Dá sa dosiahnuť napríklad tým, že budú samosprávne orgány povzbudzované a motivované do ďalších koordinačných stretnutí s dobrou úrovňou obsahu, aby nedochádzalo k sklamaniam a únave účastníkov. Z každého stretnutia musia jeho aktéri niečo „mať“, aby sa im táto aktivita z dlhodobého hľadiska zdala prospešnou pre ich prácu.

3.3. Rôzne modely podľa veľkosti mesta

Scenáre workshopov sme na účel tejto metodiky rozčlenili na **3 modely podľa veľkosti zapojených miest** - malé mestá a vidiecke oblasti, stredné mestá a veľké mestá. Vymedzenie pojmu „stredný“, „malý“ a „vidiecky“ je **založené na kombinácii počtu obyvateľov a stupňa urbanizácie** (poskytnuté Eurostatom a spoločne navrhnuté OECD a Európskou komisiou).

- 1) „Stredné mesto“ má klasifikáciu DEGURBA (v skratke: the [Degree of Urbanisation](#)) 1 alebo 2 a počet obyvateľov od 50000 do 200000.
- 2) „Malé mesto“ má DEGURBA klasifikáciu 2 a počet obyvateľov od 10000 do 50000.
- 3) „Vidiecke oblasti“ budú mať klasifikáciu DEGURBA 3 a menej ako 10000 obyvateľov.

Obce majú v rôznych krajinách rôzne právomoci, kompetencie a zdroje. V jednotlivých štátoch tiež existuje rozdiel medzi strednými a malými mestami a ich schopnosťou a ochotou zaoberať

sa otázkami integrácie (Gauci, 2020). Tento rozdiel medzi mestami a obcami rôznych veľkostí bol markantný aj pri porovnaní skúseností partnerov projektu SMIR, a aj v našej skúsenosti počas vzdelávacích aktivít na Slovensku.

a) Vzdelávacie modely pre malé mestá a vidiecke oblasti

Je nesporné celé spektrum možných prínosov migrácie pre slovenské regióny, ktoré mali doteraz s prijímaním migrantov malé skúsenosti.

Pre malé mestá a vidiecke oblasti prináša migrácia predovšetkým **riešenie demografických výziev**, ktorým tieto mestá čelia. Mnohé z nich čelia vyľudňovaniu a počet ich obyvateľov dramaticky klesá. Podľa niektorých odhadov sa to deje najmenej u dvoch tretín vidieckych oblastí (Gauci, 2020).

K rozpoznaniu existencie riešenia demografickej výzvy prostredníctvom prijatia a integrácie zahraničných migrantov a ich aktívneho motivovaniu, aby sa tam usadili, **môžu prispieť aj vzdelávacie semináre organizované pre odborníkov z malých miest**, kde doposiaľ takéto možnosti vzdelávania (alebo aj učenie v praxi „learning by doing“) absentovali. Domnievame sa, že aj naďalej sú a budú možnosti vzdelávania v téme integrácie cudzincov dostupné najmä vo väčších a krajských mestách, kde pôsobia aj veľké medzinárodné organizácie. Z hľadiska efektivity využitia finančných zdrojov na projekty podporujúce integráciu je to pochopiteľné, zároveň ale je vhodné aby sa na menšie mestá pamätalo.

Z dôvodu personálnej poddimenzovanosti miestnych samospráv sa nám osvedčilo **organizovanie menších workshopov s prizvaním viacerých susedných miest**, ktorých zástupcovia sa môžu spoznať, a spolu aj po skončení podujatia ďalej komunikovať, porovnávať svoje prístupy, skúsenosti, radiť sa alebo si vymieňať informácie. Okrem iniciatív na lokálnej úrovni existuje množstvo medzinárodných sietí a iniciatív na koordináciu a podporu zapojenia lokálnych samospráv do integrácie migrantov. Preskúmavali sme preto možnosti medzinárodných partnerstiev v sieťach vhodných pre menšie mestá, a prediskutovali ich existujúce zahraničné partnerstvá.

Finančné možnosti, aj ľudské zdroje sú však v malých mestách veľmi slabé. Obmedzené sú aj možnosti uzatvárať formálne či neformálne partnerstvá, ak je v meste či obci nízka občianska participácia obyvateľov, alebo nulový počet odborníkov na témy inklúzie a integrácie. Z tohto dôvodu vnímame napríklad ako **dostupné riešenie vo vytváraní nových partnerstiev medzi susednými alebo spriatelnenými mestami**, a v tom je aj obrovský prínos akýchkoľvek vzdelávacích seminárov, kde sa majú možnosť spolu stretnúť.

Spomedzi veľmi malých a malých miest sa nami organizovaných 10 workshopov zúčastnili zástupcovia miest **Nové Zámky, Zvolen, Pezinok, Lučenec, Hlohovec, Žiar nad Hronom, Modra, Banská Štiavnica, Nová Baňa, Vráble**, a malé obce pod 6.000 obyvateľov: **Nesvady, Žarnovica, Ľubotice a Rajecké Teplice** (s počtom obyvateľov od 2.800 do 40.000).

b) Vzdelávacie modely pre stredne veľké mestá

Spomedzi stredne veľkých, na Slovenské pomery však veľkých, miest sme vzdelávacie workshopy projektu SMIR uskutočnili v mestách: **Banská Bystrica** (74.590), **Nitra** (76.951), **Prešov** (82.927) a **Žilina** (81.219).

Na podujatia v týchto mestách sme pozvali predovšetkým zástupcov samospráv, a tí si prizvali svojich partnerov z iných organizácií. Kým v Banskej Bystrici bol pozývajúcim facilitátor (Liga), v Nitre, Prešove aj Žiline sme požiadali o výber a pozvanie účastníkov práve zástupcov mesta a lokálnych aktérov, čo sa odrazilo aj na viditeľne väčšej účasti miestnych aktérov. V týchto

prípadoch sa nám osvedčilo, že **najefektívnejší model je ten, v rámci ktorého je samospráva aktívna a z pozície organizátora motivuje a pozýva aktérov** a organizácie, ktoré považuje kľúčové.

Pokiaľ ide o situáciu stredne veľkých miest na Slovensku, v poslednom desaťročí došlo v niektorých z nich **k výraznejšiemu nárastu organizácií pôsobiacich v oblasti integrácie cudzincov**, preto v každom z nami vybraných miest bolo možné okamžite po vypuknutí vojny na Ukrajine aj vďaka nim zahájiť poskytovanie humanitárnej pomoci a služieb odídencom. V Žiline sa stal jedným z hlavných aktérov aktívny miestny súkromný podnikateľ Milan Dubec. [Nadácia Milana Dubca](#), v spolupráci so samosprávou, vytvorili podmienky pre prijatie viac ako 3000 odídencov z Ukrajiny. V septembri 2023 malo v Žiline registrovaný pobyt viac než 3500 odídencov.

Finančná podpora integračných opatrení pre samosprávy, resp. pre malé a stredne veľké mestá, sa ťažko zabezpečuje a je obmedzená. Mestá zväčša nemajú vyhradené zdroje na predkladanie žiadostí o granty a vypracúvanie správ, preto je pre ne ťažké získať finančné prostriedky z Európskej únie. Spoliehanie sa na dobrovoľníkov má negatívny vplyv na udržateľnosť činností, hoci prispieva k tomu, aby sa integrácia stala spoločným úsilím (Gauci, 2020). Zároveň ale v stredne veľkých mestách žije signifikantne vyšší počet migrantov než na vidieku a v malých mestách, a tak tomu bolo aj pred začiatkom vojny na Ukrajine.

Medzi stredne veľkými mestami, ktoré sme navštívili počas trvania projektu SMIR, z hľadiska pokrytia integračných služieb výrazne vyčnieva **mesto Nitra**. Tu už v roku 2019 vzniklo [komunitné centrum COMIN](#), ktoré vďaka nadšeniu, odbornosti a šikovnosti jeho zakladateľov, ostáva najvýraznejším aktérom lokálnej integrácie bez ohľadu na to, ako sa mení v meste migračná situácia. Samozrejme aj toto mesto muselo čeliť odporu istej časti lokálnych politikov a obavám zamestnancov mestského úradu, ale vytrvalou komunikáciou sa im podarilo presadiť **zriadenie COMIN ako centra pre podporu vzdelanostnej mobility**, ktoré môže slúžiť aj domácim obyvateľom. V porovnaní s ostatnými mestami tak aj priebeh a organizácia vzdelávacieho podujatia mali iný charakter a obsah. V Nitre sa už v minulosti diali vzdelávacie a integračné aktivity, do ktorých bolo mesto alebo niektorí jeho aktéri zapojení a takisto strategické dokumenty mesta sú výrazne vyspelejšie v porovnaní s ostatnými analyzovanými dokumentmi zúčastnených miest. V septembri 2023 počet registrovaných odídencov z Ukrajiny v Nitre presahoval 5600 osôb. Po Bratislave tak ide o druhú najväčšiu komunitu odídencov žijúcich na Slovensku.

c) Vzdelávacie modely pre veľké mestá

Jeden z našich prvých workshopov sa konal v Hlavnom meste **Bratislave**, pričom sme naň prizvali, na žiadosť koordinátorky pre integráciu cudzincov z magistrátu, aj všetkých 17 mestských častí. Hlavné mesto malo záujem najmä o vzájomnú koordináciu aktivít a výmenu informácií medzi jednotlivými aktérmi. Zaujímali sa tiež o možnosti **lepšie preskúmať dostupné štatistické údaje** ohľadom migrantskej populácie na území mesta.

Bratislava je totiž dlhodobo mestom, kde žije v porovnaní s ostatnými obcami na Slovensku relatívne vysoký počet cudzincov a cudzincov. Už pred začatím vojny na Ukrajine, ku koncu roka 2021, sa podiel cudzincov v meste pohyboval približne na úrovni 8-9 %, z celoslovenského pohľadu žila v Bratislave cca 1/3 celého počtu všetkých migrantov. Napriek tomu Bratislavský

samosprávny kraj, mesto Bratislava ani mestské časti nemali vytvorené pozície či oddelenia špecificky sa venujúce téme integrácie. Rovnako neexistovalo centrum, ktoré by malo funkciu one-stop-shop centra, teda priestoru, kde migranti a migrantky nájdu viaceré služby „pod jednou strechou“. Bolo rovnako na zväžení každej mestskej časti, ktorý odbor zapojí do prípadnej koordinácie týchto aktivít.

To sa zmenilo až s potrebami ľudí utekajúcich z Ukrajiny, nakoľko počet migrantiek a migrantov v meste narástol v priebehu niekoľkých týždňov o niekoľko desiatok tisíc (podľa oficiálnych štatistík týkajúcich sa udelenia dočasného útočiska išlo o viac ako 20 000 ľudí ku koncu roka 2022). Keďže dopyt po službách na hlavnej stanici, na ktorej mesto v spolupráci s partnermi založilo Infopoint v marci 2022, postupne narastal, hlavné mesto sa rozhodlo **zriadiť Asistenčné centrum pomoci odídencom z Ukrajiny**, ktoré bolo spustené do prevádzky dňa 28.3.2022. Takisto do popredia vystúpila potreba **menovania jednej koordinačnej osoby**, ktorá bude mať v náplni práce tému integrácie cudzincov a cudzincov, pričom pozícia bola obsadená v apríli 2023.

Mesto sa aj v [Programu rozvoja mesta 2022 - 2030](#) zaviazalo **implementovať kľúčové projekty v téme integrácie migrantov**, a to:

Vybudovanie integrovaného infocentra pre prisťahovalcov/cudzincov;

Projekt dostupnosti digitálnych služieb v anglickom jazyku, prípadne iných jazykoch;

Projekt porozumenia špecifickým potrebám zahraničných obyvateľiek a obyvateľov.

Asistenčné centrum pomoci ako aj vytvorenie pozície koordinátorky integrácie boli prvými krokmi k naplneniu plánovaných kľúčových projektov a opatrení na dosiahnutie stanovených cieľov v Pláne hospodárskeho a sociálneho rozvoja 2030. V máji 2023 sa Odbor koordinácie integrácie cudzincov transformoval na Oddelenie podpory pre ľudí s cudzineckým pôvodom, ktorého cieľová skupina je formulovaná širšie.

Pracovníci tohto oddelenia, teraz už odboru, boli zároveň iniciátormi workshopu.

Workshopu sa nezúčastnili všetky mestské časti a mnohé na pozvanie nereagovali. V budúcnosti by sme preto odporúčali ponechať iniciatívu na pleciach hlavného mesta, ktoré je v pozícii koordinátora sieťovania najefektívnejšie. Hlavné mesto aj v súčasnosti túto „funkciu“ vykonáva a na pravidelných stretnutiach v Primaciálnom paláci sa stretáva na tematických rokovaníach s rôznymi aktérmi integrácie v meste a s pracovníkmi samospráv iných mestských častí.

4. Skúsenosti z integračných workshopov v Českej republike

Českým partnerom a lídrom projektu SMIR je [Sdružení pro integraci a migraci](#) (SIMI), ľudskoprávna nezisková organizácia, ktorá **obhajuje práva migrantov a utečencov v Českej republike** už viac ako 30 rokov. Poslaním SIMI je **poskytovať komplexnú podporu týmto osobám** bez ohľadu na ich právne postavenie. Svoje aktivity SIMI smeruje aj k slovenskej verejnosti s cieľom odstraňovať predsudky, posilňovať toleranciu a zmiernovať existujúcu xenofóbiu a rasizmus. Ďalej SIMI **pracuje s odbornou verejnosťou a tvorcami politik a legislatívy**, a to predovšetkým cez analytické, watchdogové, advokačné a metodické aktivity. Počas svojej existencie sa organizácia SIMI etablovala ako skúsený, stabilný a dobre informovaný subjekt vo svojej oblasti pôsobnosti, a vďaka tomu je často oslovovaná na konzultácie predstaviteľmi štátnej správy aj zástupcami médií. SIMI je tiež mimoriadne dobre zasieťované ako v národnom, tak aj európskom priestore, okrem iného patrí k zakladateľom Konzorcium mimovládnych organizácií pracujúcich s migrantmi.

Z množstva čiastkových problematík migrácie sa SIMI dlhodobo venuje **téme lokálnej integrácie migrantov** – a to tak z pohľadu koncepčného uchopenia, ako aj z pohľadu metodiky a realizácie konkrétnych opatrení. Organizácia preto tiež iniciovala zdieľanie metodického know-how v tejto oblasti a jeho ďalší rozvoj spolu so svojimi medzinárodnými partnermi v projekte SMIR, pričom táto metodika patrí k jedným z jeho výstupov.

S praxou integračných workshopov organizácia začala počas realizácie projektu sociálnej inovácie [Mesta a inkluzívnej stratégie](#), ktorý prebiehal v rokoch 2017–2020 z podpory Európskeho sociálneho fondu. SIMI v ňom spoločne s partnermi z akademickej a neziskovej sféry ([Centrum ekonomických a sociálnych štúdií FSV UK](#) a [Multikultúrne centrum Praha](#)) podrobne skúmali situáciu migrantov a mieru zahrnutia témy integrácie v lokálnych stratégiách v troch partnerských krajoch: Prahe, Juhomoravskom a Libereckom kraji. Tieto kraje následne získali od expertov cieleňú metodickú podporu, ktorá zahŕňala okrem iného organizovanie okrúhlych stolov a praktických workshopov s aktérmi integrácie v regiónoch na otvorenie tém, v ktorých sa zapojené kraje chceli posúvať ďalej.

Získané poznatky z výskumu a spolupráce s kraji boli v roku 2020 spracované do komplexného [Manuálu lokálnej integrácie migrantov v ČR](#), praktického nástroja s primárnym určením pre úradníkov bez skúseností s integráciou na miestnej a krajskej úrovni. Manuál poskytuje konkrétne odpovede na otázky týkajúce sa čiastkových integračných opatrení a nastavenia úspešnej lokálnej integračnej politiky. Obsahuje tiež návodné postupy k jednotlivým praktickým otázkam. Po ruskej invázii na Ukrajinu bol manuál rozšírený o metodický list s praktickými návodmi na prvotnú pomoc utečencom z Ukrajiny.

SIMI naďalej do svojich rôznorodých projektov zaraďuje integračné workshopy, pričom sa v nich oi využívajú aj návody z manuálu. Niekoľko workshopov prebehlo v rámci projektu [Praha](#)

[integruje](#) (september 2019 – február 2022), podporeného Európskym sociálnym fondom, Operačný program Zamestnanosť. Tu sme sa zamerali na vzdelávanie pracovníkov sociálnych služieb, samospráv a ďalších lokálnych verejných inštitúcií. Priebeh a výsledky týchto workshopov sú tiež prezentované v tejto metodike.

Tu prezentovaný projekt [Úspešná integrácia migrantov v regiónoch](#) (SMIR, september 2020 – august 2023), podporený z programu Erasmus+, potom mal za cieľ obohatiť praxou workshopov SIMI o skúsenosti s integráciou na lokálnej úrovni zdieľanej s medzinárodnými partnermi. Podpora samosprávam v podobe metodických výstupov a študijných ciest do zahraničia boli kľúčovými prvkami tejto medzinárodnej spolupráce.

4.1. Workshop k systémovej podpore samospráv a spolupráci pri integrácii cudzincov

Kontext

Jeden z prvých integračných workshopov organizácie SIMI prebehol **počas 10. ročníka konferencie k integrácii cudzincov v obciach**, ktorú pod názvom **Križovatky integrácie** zorganizovalo štatutárne mesto Brno. Preto bol workshop pripravený pre bližšie neurčené publikum z radov odbornej verejnosti. Facilitátorka zároveň predpokladala istú skoršiu skúsenosť účastníkov s problematikou integrácie a tiež ich zapojenie do diskusie. Podrobné informácie o workshope sú dostupné na [tomto odkaze](#).

Nastolenie témy a obsah workshopu

Workshop sa venoval dôležitej téme, a to **trendu českej integračnej politiky preniesť bremeno integrácie migrantov** a zabezpečenie bezkonfliktného spoluzitia v spoločnosti **na regionálnu a lokálnu úroveň**. Česká vládna [Konceptcia integrácie cudzincov](#) v tomto ohľade vyžaduje aktívne pôsobenie územnej samosprávy a ponúka k tomu **dva primárne nástroje podpory**: projekty obcí z dotačného programu na integráciu migrantov Ministerstva vnútra ČR a sieť regionálnych centier na podporu integrácie cudzincov (CPIC). Hoci tieto nástroje svojim spôsobom podporujú rozvoj agendy integrácie, jej realizácia na lokálnej úrovni však zostáva pre mnohých zainteresovaných aktérov naďalej výzvou a výraznejšie zapojenie samospráv je žiadané. Cieľom workshopu preto bolo zdieľať potreby zástupcov integračných centier, diskutovať o úlohe zapojených aktérov na lokálnej úrovni, o dôležitosti vzájomnej spolupráce, podstate konceptu tzv. viacúrovňového vládnutia a o príkladoch strategického riadenia tejto a ďalších prierezových oblastí zo SR i zo zahraničia.

Obsah workshopu spočíval v nasledujúcich témach:

- [Úvodná prezentácia o nastavení českej integračnej politiky](#)
- **Východiská diskusie a siete aktérov**
- **Výstupy zo [slovenského projektu KapaCity](#) o úlohe samospráv v oblasti integrácie**
- [Štrukturálne nastavenie integrácie v mestách Viedeň, Norimberg a Gdaňsk](#)

Priebeh workshopu

Facilitátorka otvorila diskusiu otázkami smerovanými na predstaviteľov integračných centier. Cieľom bolo lepšie porozumieť ich lokálnym pohľadom na nastavenie činnosti centier zo strany štátu a na podporu, ktorú poskytujú obciam v príslušných krajoch. Názorné vyobrazenie

vzťahov medzi aktérmi poskytla prezentované schémy sietí aktérov integrácie v partnerských krajoch projektu Mesta a inkluzívne stratégie. Po tejto debata vystúpili so svojimi príspevkami spolupracujúce výskumníčky z Karlovej Univerzity v Prahe a zo slovenskej organizácie Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK), ktoré predstavili účastníkom zahraničné prístupy k integračným politikám.

Výstupy z workshopu

Diskusia nad témou ukázala, že pre ukotvenie agendy integrácie v rámci úradu samosprávy možno zvoliť rôzne cesty: mainstreaming agendy do rôznych odborov úradu, alebo naopak existencie samostatného odboru, či zapojenie MVO do fungovania integračných centier.

4.2. Workshop na mapovanie situácie v oblasti integrácie na lokálnej úrovni

Kontext

Tento workshop bol pripravený pre skúsených koordinátorov integrácie v samosprávach na území hl. m. Prahy a pracovníkov Integračného centra Praha, ktoré je súčasťou celoštátnej siete krajských centier na podporu integrácie cudzincov. Prebehol v rámci pravidelného výjazdového zasadnutia poradnej platformy Magistrátu hl. m. Prahy a mestských častí Praha 1–22 a Praha – Libuň k oblasti integrácie cudzincov.

Expertky na integráciu z organizácie SIMI tu predstavili účastníkom niektoré z priebežných výstupov projektu *Mestá a inkluzívne stratégie*, ktorý v tom čase prebiehal (2019). S ohľadom na skôr vytvorené väzby medzi organizátorkami a účastníkmi sa tak počas workshopu kládol dôraz na aktívne zdieľanie skúseností s účastníkmi a diskusiu o ich potrebách pri práci v oblasti integrácie cudzincov. Skúsenosti účastníkov boli tiež využité na získanie spätnej väzby k niektorým čiastkovým fázam prezentovaného projektu. [Odkaz na prezentáciu](#) (pozn. dostupná v češtine).

Obsah workshopu (rozsah 3h)

Akcia bola rozdelená do niekoľkých blokov, vždy podľa typu nástrojov pre mapovanie situácie migrantov a stavu integrácie v samospráve. V každom bloku sa striedali úvodné prednášky lektoriek s následnou diskusiou s účastníkmi. Prezentácia bola postavená na skúsenostiach lektoriek z ich metodologickej podpory krajským samosprávam (hl. m. Praha, Liberecký a Juhomoravský kraj). Predstavili tiež ukážky analytickej práce s dátami o migrácii a ďalších nástrojov na zistenie stavu agendy integrácie na lokálnej úrovni či potrieb domáceho obyvateľstva a migrantov na území samosprávy. Ako príklad medzi účastníkmi koloval materiál od nemeckého spolku AGABY (neskôr partnera SIMI), ktorý názorne pomáha pri identifikácii či mapovaní relevantných lokálnych aktérov a dotknutých oblastí v kompetencii samosprávneho úradu (pozri prílohu k metodickému listu s praxou z Bavorska, kapitola 14.3 v [Manuále lokálnej integrácie](#)). Témy jednotlivých blokov zahŕňali:

- **Dáta o migrácii a integrácii**
- **Analýzy/výskumy situácie cudzincov na MČ**
- **Aktéri integrácie na MČ**
- **Terénny prieskum/komunitní pracovníci** (viac vo [One-pager z terénnej práce v Hl. m. Prahe](#))
- **Ďalšie nástroje mapovania** (predstavené príklady pocitových máp, máp bezpečia a pod.)

Z preberaných tém tu zhrňame **ukážku prezentácie a diskusie ohľadom dát o migrácii a integrácii**, pretože štatistiky sú dobre čitateľným zdrojom aj pre migráciu nenaklonených komunálnych politikov či aktérov. Expertky predstavili spôsoby sledovania prístupnosti dát, ich analyzovania a využitia. Na príkladoch ukázali, ako dátoví experti SIMI analyzujú dáta pre partnerské inštitúcie a kraje a graficky ich spracovávajú do jednoduchých infografík a [factsheetov](#) (pozn.: dostupné v češtine). Okrem toho účastníkom predstavili voľne dostupný [zoznam dostupných dát o migrantoch v ČR](#) a ponúkli spracovanie dát z českého cudzineckého informačného systému (CIS) pre samosprávy alebo konzultácie k procesu získania dát. Potom prebiehala diskusia o citlivosti dát a etických aspektoch zverejňovania. Pozornosť vzbudila aj **diskusia o skúsenostiach z terénneho prieskumu** v Prahe a vybraných mestských častiach. Ukázalo sa, že samosprávy často nemajú dostatok kapacít alebo skúseností pre tieto aktivity, ale možno ich motivovať cez dotačné programy a poskytovanie metodologickej podpory. Napríklad v Juhomoravskom kraji boli spracované dáta o vyludňovaní obcí av hl. m. Prahe prebehol terénny prieskum, poskytujúci odporúčania pre integráciu migrantov v konkrétnych lokalitách (pozri [zhrnutie výsledkov](#), dostupné v češtine).

Průběh diskuze a výsledky workshopu

Počas workshopu sa účastníci zoznámili s ukážkami výsledkov práce dátových analytikov a rôznymi nástrojmi na mapovanie situácie migrantov v samosprávach. Spoločne diskutovali o prenose osvedčených integračných opatrení do praxe a zdieľali zaujímavé projekty, metodiky i skúsenosti s prekážkami, predovšetkým pri spolupráci s politickou reprezentáciou, či naopak potrebu sietovania aktérov integrácie. Záverom sa účastníci vyjadrili k obsahu metodického listu [Mapovanie lokálnej situácie](#) do vtedy pripravovaného [Manuálu lokálnej integrácie](#), ktorý im bol vopred zaslaný. Ich pripomienky boli následne zohľadnené vo finálnej verzii materiálu. Integračný workshop nielen rozšíril znalosti účastníkov o praktických možnostiach integrácie, ale tiež umožnil využitie ich vlastných skúseností pri vytváraní pre nich určených nástrojov pre prácu s migrantmi. Týmto spôsobom sa zvýšila motivácia účastníkov k využívaniu a šíreniu týchto nástrojov medzi ďalších aktérov. Príkladom úspešnej aplikácie tejto metódy je práve zmienená Manuál lokálnej integrácie, ktorý sa začal samovoľne šíriť medzi samosprávami, najmä po vypuknutí vojny na Ukrajine.

4.3. Workshop pre verejné inštitúcie (Mestská knižnica v Prahe): Integrácia migrantov v Prahe a rozvoj interkultúrnej otvorenosti knižnice

Kontext

Tu uvádzame príklad toho, ako integračný workshop, facilitovaný expertmi na integráciu, môže poslúžiť pre vzájomné prepojenie lokálnych aktérov, ktoré následne viedlo k dlhodobej spolupráci medzi samosprávou a mestskou vzdelávacou inštitúciou.

Workshop bol koncipovaný ako vzdelávací seminár pre personál Mestskej knižnice v Prahe. Knižnica prechádzala v danej dobe (r. 2020) reštrukturalizáciou a zmenou svojho zamerania na inštitúciu vzdelávaciu a zároveň otvorenú komunitám a rôznym skupinám občanov Prahy, vrátane migrantov. Preto mal personál knižnice záujem skúmať bariéry obyvateľov s migračnou skúsenosťou pri využívaní služieb knižnice a zároveň sa snažil nájsť spôsoby, ako špeciálne utvárať ponuku služieb tak, aby čo najlepšie vyhovovala potrebám týchto jednotlivcov.

Obsah workshopu

Cieľom workshopu bolo v rozsahu troch hodín zoznámiť účastníkov so základnými pojmami v oblasti migrácie a integrácie, situácií migrantov v SR a prekážkami pri ich zapojení do inte-

gračných aktivít. Dátová časť akcie mala za cieľ priblížiť zloženie migrantskej populácie v meste pre lepšie zacielenie služieb knižnice. Keďže Mestská knižnica v Prahe je inštitúciou zriadenou mestom, workshopu sa zúčastnil aj zástupca Magistrátu hl. m. Prahy z oddelenia národnostných menšín a cudzincov, aby účastníkov oboznámil s činnosťou mesta na poli integrácie a možnosťami podpory pre aktivity knižnice. Jednotlivé prezentácie zahŕňali tieto tematické okruhy (pozri tiež [Anotáciu](#)):

- **Prehľad o činnosti Magistrátu hl. m. Prahy v oblasti integrácie cudzincov**
- Štatistiky s aktuálnymi počtami migrantov v ČR a v Prahe, súhrnné počty i rozmiestnenie migrantov v jednotlivých mestských častiach Prahy a ich zastúpenie z hľadiska krajiny pôvodu, pohlavia a ďalších kritérií;
- **Základné vysvetlenie právneho štatútu migrantov** a aké povinnosti musia migrantky a migranti od svojho príchodu na územie SR plniť, aby tu mohli legálne zdržiavať, prípadne pracovať.

Na záver facilitátorka otvorila diskusiu ohľadom postojov k integrácii a zapojeniu sa do tohto procesu. Diskusia sa zamerala predovšetkým na to, ako si predstaviť integráciu, aké očakávania majú migranti aj väčšinová spoločnosť a ako môžu verejné inštitúcie, ako je Mestská knižnica v Prahe, aktívne prispievať k procesu integrácie. V závere akcie účastníci zdieľali svoje skúsenosti s integračnými aktivitami na lokálnych pobočkách knižnice v jednotlivých mestských častiach av neformálnej časti pri občerstvení si s organizátormi vymenili kontakty pre nadväznú spoluprácu.

Výstupy z workshopu

Workshop prevažne prebehol v podobe prednášok, avšak v jeho závere pracovníčky niektorých pobočiek zdieľali svoje vlastné skúsenosti z práce s migrantmi, čo boli neraz nové informácie ako pre organizátorov z organizácie SIMI, tak pre zástupcov hl. m. Prahy. Knižnica sa vďaka workshopu nielen zoznámila s tematikou integrácie migrantov na území hl. m. Prahy, ale tiež nadviazala kontakty na organizátorky workshopu zo SIMI a zodpovedného špecialistu integrácie z magistrátu. Toto **zasieťovanie lokálnych aktérov** sa ukázalo byť kľúčovým pre ďalší rozvoj integračných aktivít v prostredí Mestskej knižnice v Prahe.

S ohľadom na záujem knižnice o integráciu počas jej transformácie na otvorený priestor pre komunity tak priamo **Magistrát hl. m. Prahy inicioval niekoľko ďalších aktivít a akcií**, sprostredkovaných vlastnou špecialistkou na integráciu z oddelenia národnostných menšín a cudzincov. K realizácii nadväznej metodologickej podpory získala samospráva finančné prostriedky z dotačného programu [Projekty obcí na podporu integrácie cudzincov](#) Ministerstva vnútra ČR, kedy po dobu dvoch rokov 2021 a 2022 prebiehali **integračné projekty mesta pod názvom Praha - metropola všetkých**.

V rámci týchto projektov prebehol dotazníkový prieskum medzi pobočkami knižnice, skúmajúce ich integračné aktivity a potreby pracovníkov. Vznikli informačné materiály pre migrantov a pre personál metodická príručka [Práca s cudzincami a interkultúrna otvorenosť v Mestskej knižnici v Prahe](#) (pozn.: dostupné v češtine). Na ladenie presných krokov pre vznik týchto výstupov sa uskutočnili dve **fokusné skupiny** s metodičkami knižnice a koordinátorkami komunitných aktivít niektorých pobočiek, ktoré taktiež mali podobu integračných workshopov. Pracovníci knižnice boli navyše podporovaní formou online akcií a **individuálnej metodologickej podpory** v zavádzaní integračných aktivít na pobočkách (napr. konverzačný klub slovenčiny alebo tvorba knihobudky s cudzojazyčnou literatúrou). Spolupráca medzi mestom a knižnicou bola aktívne komunikovaná v rámci online akcií pre personál knižnice.

4.4. Workshop pre samosprávy a lokálne verejné inštitúcie: Práca s migrantmi a ich rodinami

Kontext

Počas pandémie bolo potrebné pristúpiť k novému online formátu workshopov. Prvý workshop tohto typu zrealizoval tím SIMI pre zamestnancov verejných inštitúcií v Mestskej časti Praha 11, a to na základe dopytu tamojšej koordinátorky pre oblasť integrácie migrantov zo sociálneho odboru. Workshopu sa zúčastnili pedagogičky z miestnych materských a základných škôl a pracovníčky OSPODu.

Cieľ akcie bol nastavený skôr všeobecne - **zvýšenie kompetencií pracovníkov** úradu mestskej časti a ďalších lokálnych verejných inštitúcií **pri práci s migrantmi**. Avšak, do obsahu sa premietli aj užšie vymedzené témy, s ktorými sa účastníci workshopu stretávajú vo svojej praxi a chceli sa s nimi bližšie zoznámiť. V tomto ohľade teda workshop slúžil nielen na predstavenie základných tém, týkajúcich sa oblasti integrácie a migrácie, ale aj na prehĺbenie skôr nadobudnutých poznatkov a tiež na prepojenie zainteresovaných subjektov na lokálnej úrovni. Táto druhá časť workshopu oi tiež poskytla priestor pre rozvoj nadväzujúcej metodologickej spolupráce medzi samosprávou a mimovládnu organizáciou SIMI aj v ďalších rokoch.

Obsah workshopu

Po obsahovej stránke bol workshop rozdelený do niekoľkých blokov:

- **Prehľad o migrantskej populácii** (predstavila metodička/expertka na integráciu)
- **Základné pojmy, pobytové statusy, práva a povinnosti** (prezentovala právnička, a to ako teoretické informácie, tak poznatky z práce s klientmi-migrantmi)
- **Emócie migrantov, migrantské rodiny v českom prostredí** (prezentoval psychosociálny pracovník na základe individuálnej klientskej práce)
- **Interkultúrne práce a skúsenosti z praxe** (prezentovala interkultúrna pracovníčka podľa poznatkov z terénu a individuálnej klientskej práce)

Priebeh akcie bol štandardný pre online formát. Po prednáškach expertov nasledoval priestor na otázky cez chat alebo prevzatím slova. Najviac otázok sa vzťahovalo na tému, ktorá bola účastníkom najbližšia v ich praxi, a to individuálna práca s deťmi migrantov a ich rodinami.

Výstupy z workshopu

Bezprostredne z workshopu si účastníčky vzali predovšetkým kontakt na prezentujúcu interkultúrnou pracovníčku pre vietnamskú komunitu a tiež **si osvojili možnosť osloviť interkultúrne pracovníčky z organizácie SIMI** pracujúce s ďalšími skupinami migrantov či samostatne si zaisťiť tlmočenie cez [zoznam interkultúrnych pracovníkov](#), zverejnený na integračnom portáli hl. m. Prahy www.metropolevsech.eu.

V nadväznosti na získanú dobrú prax z Prahy 11 tím SIMI zrealizoval podobné **workshopy pre pracovníkov samospráv z mestských častí Praha 3 a Praha 20** (viac k ich obsahu na [tomto odkaze](#)). Aj v týchto prípadoch sa ako najcennejšie ukázalo predstavenie služby interkultúrnej práce v praxi. **V Prahe 3 úrad mestskej časti neskôr zaradil túto službu do svojich štruktúr** prostredníctvom projektov obcí z dotačného programu MV SR, a to v spolupráci práve s organizáciou SIMI. Tá naďalej zostáva zamestnávateľom interkultúrnych pracovníčok, ale metodička SIMI so sociálnym odborom Prahy 3 nastavili presné pravidlá pre to, aby úrad mohol službu

pravidelne aj ad hoc využívať podľa potrieb jeho jednotlivých odborov. Neskôr sa so službou zoznámili aj miestne školy na akcii, ktorú usporiadala mestská časť a prizvala SIMI v expertnej úlohe. V nadväznosti na to interkultúrna pracovníčka pre vietnamskú komunitu poskytla webinár pre rodičov o systéme českých škôl.

Taktiež spolupráca s **MČ Praha 11** doznala určitého vývoja po tom, čo sa ich integračná agenda zintenzívnila v dôsledku príchodu utečencov z Ukrajiny. Najprv tím SIMI poskytoval rôzne odborné konzultácie pre nové interkultúrne pracovníčky MČ Praha 11 pri priamej práci s utečencami. Od jari 2023 potom koordinátorka integrácie z úradu začala organizovať **diskusné kolokvia nad špecifikami práce s deťmi z odlišného socio-kultúrneho prostredia**, kde sa stretávajú pracovníčky miestnych škôl a OSPOD so zástupcami neziskových organizácií, aby si spoločne zdieľali praktické skúsenosti v tejto téme.

4.5. Workshopy pre členov Zväzu miest a obcí SR

Kontext

Počas prvého roka prijímania odídencov z Ukrajiny výrazne vzrástol záujem samospráv o získavanie informácií a metodické podpory k tejto problematike. Rad iniciatív týmto smerom začal podnikat' aj **Zväz miest a obcí SR** (česky Svaz měst a obcí, SMO ČR), nepolitická a dobrovoľná organizácia združujúca samosprávy naprieč krajinou. Téma pomoci Ukrajine bola predmetom niekoľkých webinárov/online sietovacích stretnutí pre členov SMO ČR v rámci ich pravidelnej série **Hodinka regionálneho rozvoja**. **Spolupráca SMO ČR s organizáciou SIMI** sa najskôr utvárala tak, že expertky na integráciu zo SIMI vystúpili na webinároch s príspevkami ohľadom existujúcich nástrojov podpory pre samosprávy v otázkach integrácie, najmä Manuálu lokálnej integrácie a služieb interkultúrnej práce (odkazy na zápisy [tu](#) a [tu](#)).

Neskôr, v júni 2022, realizoval SMO ČR v rámci tejto spolupráce **dotazníkový prieskum na tému dopadov utečeneckej krízy na mestá a obce ČR**. **Výsledky prieskumu** vychádzali z odpovedí 189 obcí, väčšinou o veľkosti do 3000 obyvateľov, ktoré sa museli s príchodom Ukrajincov vyrovnávať. Prešetrovanie zistilo, že obce prijatie utečencov a utečencov, aj napriek veľkým rozdielom, rámcovo v prvých mesiacoch zvládli. Bolo to tak do veľkej miery vďaka nasadeniu pracovníkov úradu nad rámec bežných povinností a vďaka nezanedbateľnej miere dobrovoľného zapojenia sa českých občanov. **Potrebu zásadnej podpory zo strany ďalších aktérov potom obce deklarovali najmä v oblasti financií, dostupnosti bývania, metodickej podpory a zdieľania skúseností v oblasti integrácie migrantov a podpory informovanosti.**

Výsledky šetrenia preto tiež viedli k usporiadaniu ďalšieho **webinára** z cyklu **Hodinka regionálneho rozvoja SMO ČR** pod názvom **Ako na integračné projekty v prostredí samospráv**. Špecifiky sa teda **zamerajú na možnosti podpory pre miestne samosprávy v oblasti integrácie utečencov**, najmä pri tvorbe a realizácii vlastných integračných aktivít, a to na príkladoch z konkrétnych lokálnych praxí. O skúsenosti sa v ňom podelili zástupcovia z Magistrátu mesta Brna, mestskej časti Praha 13 a organizácie META, o.p.s.

Obsah workshopu

Webinár s názvom **Ako na integračné projekty v prostredí samospráv** sa teda sústredil na konkrétne praktické poznatky z oblasti integrácie migrantov samospráv či spolupracujúcich neziskových organizácií. V príspevkoch priniesol najmä:

- **Predstavenie kontextu k projektom a integračným aktivitám samospráv**
- **Skúsenosti Prahy 13 v sérii projektov Spoločná adresa** ([prezentácia](#), [videozáznam](#))

- **Skúsenosti mesta Brna ohľadom zavádzania služieb interkultúrnej práce do štruktúr samosprávneho úradu a spolupráce v rámci kraja** ([prezentácia](#), [videozáznam](#))
- **Skúsenosti organizácie META ohľadom spolupráce medzi samosprávami, školami a neziskovým sektorom pri začleňovaní žiakov a študentov s odlišným materinským jazykom** ([prezentácia](#), [videozáznam](#))
- **Predstavenie aktuálnych možností čerpania finančných prostriedkov na podporu ukrajinských utečencov pre samosprávy** ([informačný list](#))

Výstupy

S ohľadom na predchádzajúcu spoluprácu so SMO SR, workshop teda sám o sebe šiel **viac do hĺbky nastolenej problematiky** a mal priniesť už **konkrétne praktické návody, prezentované na príkladoch zo samospráv a neziskového sektora**, aktívne zapojeného do integrácie na lokálnej úrovni. Vo svojej podstate potom bolo cieľom workshopu **motivovať ďalšie samosprávy**, ktoré sa novo aktivizovali v pomoci ukrajinským utečencom, aby neváhali **získavať potrebné finančné prostriedky skrze podávanie vlastných projektových žiadostí** do aktuálne vypísaných grantových či dotačných výziev. Preto bol účastníkom prezentovaný aj **informačný list s týmito výzvami**, ku ktorého aktualizácii dochádzalo zo strany SMO ČR alebo SIMI v pravidelných intervaloch. Prípadne boli účastníci v tejto veci odkázaní aj na pravidelný newsletter platformy **Pomáhej Ukrajine**, ako najspoľahlivejšiemu informačnému servisu ohľadom ponúk podpory pre všetkých pomáhajúcich utečencom.

Pre väčší dosah medzi ďalšie samosprávy boli potom **príspevky z webinára spracované do formy samostatných videonahrávok**, dostupných na voľné šírenie na [YouTube SIMI profile](#). Vďaka workshopu sa potom jedna účastníčka z Agentúry pre sociálne začleňovanie zúčastnila **študijnej cesty do Nemecka** k témam lokálnej integrácie, organizovanej organizáciou SIMI v mestách Norimberg a Erlangen. Ďalší účastníci potom využili príležitosť zapojiť sa do workshopov SIMI aj v roku 2023 (pozri nižšie).

4.6. Workshop o praktických nástrojoch na integráciu migrantov na úrovni samospráv a možnosti spolupráce pre zmiešanú skupinu expertov na integráciu a samosprávy v regiónoch

Kontext

Tento integračný workshop bol prvou z dvoch akcií vzdelávacieho a metodického zamerania v projekte SMIR v rámci českej republiky (pozri úvod), určených na **hlbšie preškolenie relevantných zástupcov miestnych samospráv a ďalších lokálnych aktérov integrácie** ohľadom toho, ako uchopiť problematiku integrácie v prostredí samospráv, aké limity je potrebné zohľadniť v nastavení slovenskej integračnej politiky a nástrojmi je možné pracovať pri prvých krokoch. Akcia smerovala predovšetkým pre aktérov integrácie, pôsobiacich v miestach, kde k vzájomnej spolupráci doposiaľ veľmi nedochádzalo, alebo lokálne integračné aktivity prebiehali skôr náhodne a bez koncepcie, ale predovšetkým v reakcii na zvýšený príchod utečencov z Ukrajiny do ČR.

Workshop **Praktické nástroje na integráciu migrantov na úrovni samospráv a možnosti spolupráce** o rozsahu dvoch hodín sa uskutočnil **počas medzinárodnej konferencie Zimná škola migrácie**, organizovanej Medzinárodnou organizáciou migrácie IOM a Právnickou fakultou Univerzity Karlovej v Prahe. Zúčastnilo sa ho 12 osôb z radov samospráv (hl. m. Praha, Tachov, Olomouc), regionálnych pracovníčok IOM, štátnej správy (Úrad vlády a Štátny zdravotnícky ústav) či niektorých MVO. Po metodickej stránke išlo o prezentáciu expertky, ktorá zároveň mo-

derovala živú diskusiu s účastníkmi ohľadom preberaných tém a výmeny skúseností z terénu od jednotlivých účastníkov.

Obsah workshopu

Workshop sa opieral o zhrnutie skúseností organizácie SIMI z predchádzajúcej spolupráce s krajskými samosprávami a ďalej zo stretnutia so samosprávami počas riešenia utečeneckej vlny z Ukrajiny. Prezentácia expertky obsahovala niekoľko blokov:

- **Predstavenie základného rámca integrácie migrantov v ČR**
- **Vymedzenie úlohy samospráv v procese integrácie a ich možnosti a limity pri realizácii vlastných integračných opatrení**
- **Ukážky z mapovania situácie migrantov a z postupov pri rozvoji lokálnych integračných stratégií z troch krajov a ďalšie praktické nástroje (nielen) pre samosprávy (najmä Manuál lokálnej integrácie)**
- **Príklady z praxe zahraničných miest**
- **Diskusia nad možnosťami spolupráce na podporu miestnych samospráv v nastolených otázkach.**

Súhrn na workshope prezentovaných nástrojov obsahuje tento informačný list: [Metodické materiály pre tvorbu integračných projektov obcí v roku 2023](#).

Výstupy workshopu

Podobne ako niektoré predchádzajúce workshopy realizované s odbornou verejnosťou z rôznorodého pôsobenia, aj tu akcia vo výsledku viedla k **rozvinutiu individuálnych kontaktov s niektorými účastníkmi a možnosťou vzájomnej spolupráce**. Napríklad vznikol **koncept pre nadväzujúci workshop**, cielene určený na oddelenie adaptácie a integrácie ukrajinských utečencov (pozri nižšie), alebo prebehlo **mapovanie situácie v meste Tachov** ohľadom ich lokálnych skúseností a výzvami pri prijímaní utečencov. Workshop tiež podporil ďalšiu **distribúciu brožúry Odporúčania pre obce v oblasti integrácie cudzincov** (skrátenej verzia manuálu, pozn. dostupná v češtine) v spolupráci s Ministerstvom pre miestny rozvoj SR, a to nielen medzi účastníkmi konferencie.

4.7. Workshop pre oddelenie Národnej koordinátorky pre adaptáciu a integráciu utečencov z Ukrajiny

Kontext

Druhý workshop organizácie SIMI v rámci projektu SMIR bol **koncipovaný na mieru novo vzniknutej štruktúre pre oblasť migrácie** – oddeleniu [Národnej koordinátorky pre adaptáciu a integráciu utečencov z Ukrajiny](#) (NKAIUU) v rámci Úradu vlády SR. Toto oddelenie má na starosť koordináciu práce s utečencami v jednotlivých krajoch na úrovni krajských samospráv a za spolupráce s príslušnými rezortmi vlády SR. Keďže nový tím potreboval výrazné posilnenie svojich odborných i strategických kompetencií, bol pre neho vytvorený komorný formát workshopu o rozsahu 4 hodín pre 6 osôb z tímu.

Po metodickej stránke išlo o prezentovanie vybraných tém k problematike migrácie a integrácie za **následné konzultácie pre členov tímu** k ďalším postupom pri plnení agendy na národnej i regionálnej úrovni. S ohľadom na široký záber workshopu v ňom celkom vystúpili 4 expertky na integráciu z organizácií SIMI a Migračného konzorcia.

Obsah workshopu

Témy workshopu boli pripravené tak, aby čo najviac zodpovedali potrebám tímu NKAIUU, a to od získania celkového obrazu o stave problematiky integrácie v SR, ako aj po konkrétne nástroje pri práci na agende z pozície národného koordinačného orgánu. Jednotlivé bloky teda zahŕňali tieto oblasti:

- **Úvod do integrácie** – vysvetlenie pojmov, vysvetlenie prierezovosti oblasti integrácie, základný strategický a inštitucionálny rámec integračnej politiky v SR, dôležitosť úlohy samospráv a perspektíva migranta
- **Pozícia krajských aktérov, súhrny prieskumu z obcí a medzi migrantmi** - náčrt vývoja národnej koncepcie integrácie av nej úloha samospráv a CPIC vo vzťahu k regionálnym platformám, výskum o stave prijímania utečencov na úrovni obcí realizovaný so SMOČR (pozri workshop vyššie), prehľad o zdrojov informácií na strane ukrajinských odídenčov
- **Úloha štátnych orgánov, ich kompetencie a zodpovednosť** – kompetencie OAMP MV ČR (rozumej Odboru azylovej a migračnej politiky) a ich vzťahy s ďalšími rezortmi
- **Práca s dátami** - aké dáta o migrácii sú dostupné a ktoré nie, čo sledovať u utečencov (digitalizácia a prepojenosť štátnych systémov; vyhodnocovanie adaptácie/integrácie; efektívnosť integračných opatrení, skutočné náklady), ako s dátami pracujú samosprávy a ich výzvy
- **Diskusia k rámovaniu strategického riadenia** – otázka participatívosti pri tvorbe stratégií, ako zapojiť MVO a ďalšie subjekty do reflexie nad stratégiou vlády k prijímaniu utečencov

Výstupy

V rámci svojich prezentácií expertky zároveň predstavili rad svojich výskumných i metodických výstupov, ktoré k agende strategického riadenia a analyzovania oblasti integrácie migrantov vznikli za posledných 5 rokov, aby oddelenie NKAIUU ÚV SR tak získalo solídnu databázu zdrojov relevantných pre ich prácu. Medzi nimi majú dôležité miesto [Manuál lokálnej integrácie](#) a [Databáza integračných projektov](#) (pozn.: oboje dostupné len v češtine) ako komplexné praktické nástroje, ďalej komparatívne štúdie [Lokálnej politiky integrácie migrantov a ich štrukturálne mechanizmy](#) a ďalšie články a policy briefs k témam preberaným na workshope.

Na základe záverečnej diskusie k tvorbe a napĺňaniu vládnej stratégie na zvládanie migračnej vlny z Ukrajiny sa potom podarilo **usporiadať okrúhly stôl so zapojením predstaviteľov neziskového sektora**, aby sa aktívne mohli vyjadriť k obsahu a potom aj k následnému napĺňaniu tejto stratégie. Ďalší intenzívny dialóg a spolupráca medzi oddelením NKAIUU a neziskovými organizáciami pravidelne prebiehajú na pôde Strategickkej skupiny pre koordináciu adaptácie a integrácie utečencov z Ukrajiny, vedenú ministrom práce a sociálnych vecí SR.

4.8. Workshopy na školách na začleňovanie žiakov s odlišným materinským jazykom

Kontext prvého workshopu

Prvá škola sa nachádzala na sídlisku, kde každý rok narastal počet detí cudzincov (najmä Vietnamcov a Ukrajincov). V roku 2021 už každá trieda mala niekoľko žiakov cudzincov s rôznorodou východiskovou znalosťou českého jazyka i kapacitou si tento jazyk osvojiť.

Špeciálnym potrebám týchto žiakov sa škola intenzívnejšie venovala zhruba tri roky (2020-2023) predovšetkým prostredníctvom pôsobenia špeciálnej pedagogičky, ktorá sa venovala potre-

bám všetkých žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Vyučujúcich českého jazyka ďalej viedla viedla kurzy slovenčiny ako druhého jazyka. Škola už predtým spolupracovala so SIMI, vďaka čomu existovali osobné väzby a vzájomná dôvera, čo sa pre ďalšiu projektovú spoluprácu ukázalo ako zásadné. Hlavným cieľom projektu bolo posilniť inkluzívnosť školy voči žiakom cudzincom, plánovaný **integračný workshop potom mal za cieľ zistiť prioritné témy a oblasti vzájomnej spolupráce.**

Obsah a nastavenie workshopu

Škola hodnotila svoj prístup k žiakom cudzincom ako veľmi dobrý, s obmedzeným priestorom na zlepšenie, s dôrazom na udržateľnosť aktivít a realistické financovanie v budúcnosti. Pre workshop bol **zvolený formát diskusie a voľnejšie poňatej SWOT analýzy piatich kľúčových oblastí** pre školu a žiakov cudzincov: (1) príchod a pobyt žiaka v škole, (2) výučba slovenčiny – nastavenie a kompetencie učiteľov, (3) kompetencie učiteľa učiť žiaka, čo nerozumie dobre česky, (4) prístup k žiakom cudzincov a zázemie školy, (5) komunikácia s rodičmi.

Príprava workshopu bola výzvou, pretože škola nemala jasnú predstavu o optimálnom zapojení žiakov cudzincov do vzdelávacieho procesu, čo nie je medzi školami neobvyklé. Tému zapájania žiakov cudzincov je síce v Česku venovaná pozornosť, avšak dlhodobo najmä zo strany [mimovládnej organizácie META](#) a v posledných rokoch potom aj [Národného pedagogického inštitútu](#) spadajúceho pod Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy, ale väčšinou záleží na iniciatíve, možnostiach a predstavách škôl samotných. Neexistuje teda všeobecný „ideálny“ model, ktorý by jasne definoval najlepší prístup k týmto žiakom.

Pre každú oblasť boli vypracované žiaduce ciele, ktorý facilitátorky konzultovali s pedagógmi. Rozdielnosť názorov slúžila ako východiskový bod pre plodnú debatu. Na vytýčenie žiaducich aktivít v škole boli následne pripravené konkrétne otázky. Príprava témy **Príchod a pobyt žiaka v škole** vyzerala nasledovne:

Ciele pre oblasť Príchod a pobyt žiaka v škole:

- Pri zápise dostanú rodičia aj žiaci informácie, ktorým rozumejú. Pokiaľ žiak nastupuje v priebehu roka, dostane sa mu aj jeho rodičom dostatočnej pozornosti.
- Škola pracuje na tom, že sa žiaci cudzinci v škole dobre orientujú (vedia, kde čo nájdú, s kým majú čo riešiť, ako funguje systém školy, atp.).
- Škola sa stará o dobré „zapadnutie“ týchto žiakov (vzťahy so spolužiakmi, zapojenie sa do výučby i života triedy).
- Všetci pedagógovia, ktorých sa to týka, sú o nástupe nového žiaka cudzinca včas a dostatočne informovaní.

Otázky na túto oblasť:

- Je nástup žiakov cudzincov dobre „ošetrený“? Preventuje už od začiatku prípadné problémy?
- Ako sa novo prichádzajúci žiaci cudzinci dozvedajú o fungovaní systému školy?
- Ako sa pedagógovia a pracovníci školy dozvedajú o tom, že sa žiak cíti v škole dobre? (Kto by mal „vedieť“?)

- Dozvie sa relevantné vyučujúce, že na školu nastúpil nový žiak cudzinec? (Sú pedagógovia dostatočne informovaní ohľadom situácie jednotlivých žiakov? Je nastavený štruktúrny mechanizmus, v rámci ktorého „riešia“ jednotlivých žiakov?)

Priebeh a výsledky

Workshopu sa zúčastnilo 7 pedagogických pracovníkov, vrátane zástupcu riaditeľa. Workshop začal diskusiou nad navrhnutými cieľmi. Pripravené priority neboli škole vnucované, v priebehu debaty sa preto zapojení pedagógovia zamerali aj na body, s ktorými nesúhlasili alebo ktoré považovali za nereálne. Potom, čo došlo k relatívnej zhode na cieľoch, nasledovala **SWOT analýza**, počas ktorej boli v rámci moderovanej diskusie analyzované:

- **silné stránky** (čo sa darí, na čo môže byť pedagogický tím hrdý, čo treba rozvíjať...)
- **slabé stránky** (čo sa nedarí, čo treba zmeniť či eliminovať...)
- **príležitosti** (nevyužívané či málo využívané možnosti; akým smerom sa uberať; čo realizovať)
- **hrozby** (negatívne scenáre, ktoré môžu nastať; oblasti, ktoré nemôže škola ovplyvniť; riziká).

Workshop viedol k tomu, že škola a SIMI **dohodli spoločné opatrenia**, vrátane príručky o fungovaní školy, návodu na aplikáciu bakalári v niekoľkých jazykoch, vzdelávacích seminárov pre učiteľov a prítomnosti vietnamskej interkultúrnej pracovníčky na škole v určitý deň v týždni.

Počas roku 2022 **sa aktivity rozšírili kvôli príchodu ukrajinských odídencom**, a SIMI podporilo školu s materiálmi a jazykovým vzdelávaním. Finančná podpora od Ministerstva školstva prišla v tomto ohľade čoskoro, ale metodická podpora bola pomalšia.

Kontext druhého workshopu

Podobný workshop bol neskôr realizovaný aj **na druhej základnej škole**, zapojenej do projektu Učíme sa spolu. Išlo o školu umiestnenú vo vilovej štvrti, ktorej skúsenosti so žiakmi cudzinci boli menšie. Cudzinci, ktorí túto školu navštevovali, často pochádzali z bohatších rodín, ktoré im platili súkromné doučovanie. Jednalo sa o **prvú spoluprácu medzi touto školou a organizáciou SIMI**, vzájomná dôvera a nastavenie parametrov spolupráce sa ešte len museli vybudovať.

Príprava integračného workshopu na tejto škole bola menej jednoznačná. Škola síce mala snahu vytvoriť prostredie, ktoré by bolo inkluzívnejšie pre žiakov cudzincov, zároveň ale vedenie školy a zapojení pedagógovia nemali potrebu diskutovať príslušné opatrenia viac do hĺbky. Preferovaný bol model, kedy sa žiakom cudzincom venovali asistenti pedagógov v jednotlivých triedach, ktorí túto rolu prijímali, aj vzhľadom na to, že často išlo o súkromne vyškolených cudzincov.

Priebeh a výsledky

Pripravený scenár z vyššie popísaného workshopu v tomto prostredí nefungoval. Prítomní sa do debaty príliš nezapájali, skôr vznášali rôzne otázky. Na workshop tiež nedorazil nikto z vedenia školy a medzi účastníkmi boli predovšetkým asistenti pedagógov. Moderátorka s organizátorkou tak **odpovedali na desiatky otázok ohľadom praxe na iných školách, dobrých a zlých skúsenostiach**, možnostiach financovania atp. Počas diskusie sa potom pýtali, či by prítomní chceli niektoré opatrenia realizovať. Z workshopu potom vyplynuli **konkrétne, avšak skromnejšie kroky**, ako škole so vzdelávaním žiakov cudzincov pomôcť. Zástupcovia školy stretnutie vnímali pozitívne a workshop naplnil ich očakávania. Neskôr, s príchodom ukrajinských utečencov, sa potom spolupráca so SIMI zintenzívnila.

5. Príklady integračných workshopov a odporúčaní z Belgicka a Nemecka

Medzinárodný projekt Úspešná integrácia migrantov v regiónoch SMIR bol postavený predovšetkým na vzájomnom učení sa medzi štyrmi partnermi z ČR, Slovenska, Belgicka a Nemecka. Za týmto účelom počas troch rokov prebehli rôzne peer-to-peer konzultácie a tiež partnerské stretnutia vo všetkých zapojených krajinách, konkrétne v Prahe, Mechelene, Norimbergu a v Bratislave. Tam partneri mali možnosť stretnúť a zdieľať svoje skúsenosti aj s ďalšími miestnymi aktérmi integrácie, najčastejšie z radov neziskových organizácií a samospráv.

Výmeny s belgickým partnerom, [mestom Mechelen](#), sa najviac sústredili na ich rokmi preverovanú a slubnú prax, akým spôsobom úspešne mainstreamovať problematiku integrácie do agendy rôznych odborov v rámci samosprávy a zapojiť tak do práce s migrantmi a utečencami čo najviac osôb v rámci aparátu radnice / obecného úradu. Zároveň však mesto intenzívne zapája do svojich iniciatív miestnych obyvateľov, a to spôsobom čo najviac inkluzívnym, teda prispôsobuje svoje opatrenia čo najširšiemu okruhu ľudí s rôznymi špecifickými potrebami. Podrobnejšie prístup mesta Mechelen a praktické rady k zavádzaniu ich modelu popisuje metodický list **Mechelen: Začleňovanie politik rozmanitosti na úrovni samospráv**, zaradený v kapitole 14 Európsky rozmer integrácie [Manuálu lokálnej integrácie](#).

S nemeckým partnerom, [organizáciou AGABY](#), sa potom výmeny medzi partnermi, oi aj počas návštevy v mestách Norimberg a Erlangen (Bavorsko), zamerali na tvorbu a rozvoj lokálnych sietí aktérov integrácie a spôsoby oslošovania samospráv s cieľom motivovať ich integráciu riešiť a zároveň do procesu priamo zapájať aj migrantov cez ich poradné orgány (v Nemecku sú to tzv. integračné a migračné rady, IMR). Tieto osvedčené praxe potom podrobnejšie rozoberá metodický list **Bavorsko: Posilnenie občianskej a politickej participácie migrantov prostredníctvom spolupráce medzi ich združeniami a obcami**, tiež zaradený v kapitole 14 Európsky rozmer integrácie [Manuálu lokálnej integrácie](#).

V tejto kapitole sú zhrnuté **príklady z workshopov, ktoré prebehli v uvedených partnerských krajinách či inde v Európe**. Belgické mesto Mechelen sa v nich zameriava na veľmi špecifické témy, s ktorými sa v období našej spolupráce stretávalo v rámci svojich aktivít na podporu inklúzie a diverzity. Sú to témy **začleňovania a participácie LGBTQI+ migrantov v miestnej spoločnosti** a ďalej otázka **dekolonializácie verejných priestorov**. Partner AGABY z Nemecka sa zase podelil o svoj osvedčený model mentoringu pre začínajúce integračné a migračné rady (IMR), kedy vo workshopoch pripravuje ich členov pre samostatné fungovanie.

5.1. BELGICKO: Webinár o politikách a výzvach na podporu začleňovania a participácie migrantov LGBTQI+

Kontext

Mesto Mechelen si v rámci svojich inkluzívnych prístupov a politik vyskúšalo zapojenie do medzinárodnej platformy [Partnerstva pre začleňovanie migrantov a utečencov](#), utvorenej pod sieťou Urban Agenda. Tu spolu s Vládou Flander koordinovali tzv. **Akciu na podporu začleňovania a participácie migrantov LGBTQI+**, v rámci ktorej usporiadali webinár s názvom *Politiky a výzvy na podporu začleňovania a participácie migrantov LGBTQI+*. Webinár mal za cieľ oboznámiť účastníkov s problémami pri navrhovaní a vykonávaní vhodných politik v danej problematike, ale aj identifikovať úspešné a neúspešné postupy a politiky či stimulovať spoluprácu a výmenu medzi existujúcimi sieťami.

Partnerstvo ako také vzniklo v roku 2016 za koordinácie mesta Amsterdam a Generálneho riaditeľstva pre migráciu a vnútorné záležitosti Európskej komisie (DG HOME) a medzi jeho členmi sa radili lokálne, regionálne, národné a medzinárodné orgány a think tanky. Partnerstvo vytvorilo **akčný plán** s cieľmi stanovenými do konca roku 2022, ktorý bol **vypracovaný vysoko participatívnym spôsobom**, aby opatrenia v ňom obsiahnuté odrážali potreby, riziká a príležitosti zozbierané „z terénu“. Výsledkom bol potom **súbor siedmich akcií**, ktoré kombinujú štrukturálne, rozsiahle intervencie s cieľovými opatreniami, ktoré sa snažia riešiť konkrétne zraniteľnosti. Každú akciu viedla akčná skupina, zložená z členov partnerstva a ďalších zainteresovaných strán.

Obsah workshopu:

Webinár predstavil existujúce politiky a iniciatívy, ktoré sa zaoberajú účasťou a začleňovaním LGBTQI+ migrantov do spoločnosti, a identifikoval problémy pri vytváraní vhodných politik. Ponúkol tiež príležitosť tvorcom politik a zástupcom miestnych či regionálnych samospráv a národných vlád spoznať prístupy svojich kolegov. Prezentácie sa týkali nasledujúcich tém:

Skúsenosti medzinárodných sietí a inštitúcií: Sieť [Rainbow Cities](#) zdieľala ponaučenie a osvedčené postupy zo svojej globálnej siete pre rovnosť LGBTQI+ ľudí, zatiaľ čo Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) predstavila v rámci svojho projektu [Equalcity Project](#) nový súbor nástrojov pre vytváranie bezpečných miest pre ľudí s migračnými skúsenosťami, ktorí sa identifikujú ako LGBTQI+ ľudia.

Skúsenosti miest: Mestá Berlín a Amsterdam diskutovali o iniciatívach a výzvach, s ktorými sa stretávajú pri vytváraní miestnych politik v tejto problematike.

Výstupy

Poskytnuté prezentácie a diskusie s účastníkmi poskytli veľké množstvo informácií, na základe ktorých **vznikol zoznam všeobecných záverov**, ako napríklad že je dôležité vytvárať špecifické politiky a iniciatívy pre riešenie príležitostí, potrieb (vrátane bezpečnostných a komunikačných stratégií) LGBTQI+ žiadateľov o azyl/utečencov, pričom silný právny základ napomáha rozvoju zodpovedajúcich opatrení. Dôležitá je ďalej informovanosť zapojených organizácií i samotných samospráv o príležitostiach a výzvach LGBTQI+ migrantov, rovnako ako zastúpenie rozmanitosti v rámci týchto organizácií a príslušná politická podpora. Diskutované boli aj spolupráca s organizáciami občianskej spoločnosti, či význam dát, výskumu a politik založených na dôkazoch a zohľadňujúcich princípy intersekcionalitu. Účastníci sa potom zhodli **na potrebe výmeny znalostí a šírenia nástrojov či lekcii**. Osvedčené praxe boli identifikované, okrem miest Berlín a Amsterdam, aj v Hamburgu (Nemecko), Bergene (Nórsko) a Ženeve (Švajčiarsko), alebo v rámci sietí Rainbow Cities, [www.urbact.eu](#) (Gender Equal Cities), Eurocities, IOM EqualCities a Shelter City

- Building Bridges. Ako ďalšie kroky tejto expertnej výmeny sa partneri dohodli na podrobnejšej identifikácii slubných praxí a nadväzujúcej osobnej konferencii v ďalšom roku. V tomto ohľade teda webinár priniesol peer-to-peer výmeny (tj metódy vzájomného učenia sa), skôr než mentoringu, ako k nemu dochádzalo vo workshopoch v ČR a na Slovensku.

5.2. BELGICKO: Workshopy k participatívne procesu „Mechelen dekolonizuje“

Kontext

Mesto Mechelen dlhodobo kladie dôraz na spoločné spolužitie v rozmanitosti a snaží sa byť inkluzívnym mestom, kde sa každý obyvateľ môže cítiť ako doma. Preto v roku 2021 mesto začalo participatívny a spolutvorivý proces, týkajúci sa [odstránenia koloniálnych odkazov vo verejnom priestore](#). Ústredné boli dva kontroverzné odkazy vo verejnom priestore: koloniálny pamätník „Pionieri civilizácie“, umiestnený vo verejnom priestore mesta, a ulica „Willem Frans Van Kerckhoven“, pomenovaná po koloniálnom rodákovi z Mechelenu. V rámci tohto procesu mesto Mechelen spoločne s pracovnou skupinou pre dekolonizáciu Mechelenu a za podpory externého procesného facilitátora zorganizovalo niekoľko participatívnych akcií. Prvý z nich bol [diskusný deň Mechelen dekolonizuje?](#) uskutočnený 27. marca 2022, na ktorom sa zúčastnili aj partneri projektu Úspešná integrácia migrantov v regiónoch (SMIR).

Cieľom akcie bolo zapojiť obyvateľov Mechelenu do širokého dialógu ohľadom mnohopočetnej interpretácie verejného priestoru. Východiskom pre participatívny proces bolo presvedčenie samosprávy, že pokiaľ má byť Mechelen miestom, kde sa každý spoznáva a môže sa cítiť ako doma, potom je nevyhnutné dať priestor rôznym víziám a hlasom.

Obsah workshopu

Akcia mala vopred jasne danú štruktúru, ktorú si zástupcovia mesta vydefinovali so zapojenou pracovnou skupinou. Nechýbali ani inovatívne, ale zároveň nevyhnutné metodologické postupy. Program vyzeral nasledovne:

Privítanie a úvodné rámovanie diskusného dňa

Vysvetlenie metodológie hlbokkej demokracie ([deep democracy](#)), použité počas akcie, a bezpečnostných pravidiel

Prednáška na tému akcie (keynote)

Reflexia prednášky (rozhovory v skupinkách)

Diskusná sekcia 1: Verejný priestor (názov sochy a ulice)

Diskusná sekcia 2: Politická a poradná rada

Záverečná reč

Neformálny raut a networking

Pre reflexiu úvodnej prednášky pripravili organizátori sadu diskusných otázok, ku ktorým sa každý účastník mohol slobodne vyjadrovať: Čo chceme urobiť s koloniálnymi odkazmi vo verejnom priestore? Ako zaistíme, aby sa v našom meste každý cítil ako doma? Máme na vec rôzne uhly pohľadu, alebo jednotný názor? Čo v nás dekolonizácia evokuje? Čo tento pojem znamená pre Mechelen? Po relatívne náročnej postojovej diskusii, ktorá obnášala ako empirický/vedecký naratív, tak aj sociálne emocionálny naratív, sa zhrnuli jej závery v pléne. Tie potom slúžili ako podklad do ďalších skupinových diskusií nad konkrétnymi témami.

Debata nad jednou z hlavných diskusných tém, ktorou bolo **znázornenie a názov koloniálnej sochy „Pionieri civilizácie“** sa potom odvíjala od týchto vstupných otázok: Malo by sa so sochou niečo urobiť? Je potrebné na soche niečo zmeniť? Alebo je to v poriadku tak, ako to je teraz? Účastníci boli potom požiadaní o starostlivé preskúmanie argumentov pre a proti. Po diskusii nad týmito vstupnými otázkami a spísaní jednotlivých argumentov potom nasledovala reflexia výstupov, opäť formou návodných otázok: Čo zostáva? Čo sa účastníkov dotklo? Čo si majú zástupcovia mesta odniesť? V závere diskusného dňa sa potom mesto Mechelen zaviazalo pracovať s týmito návrhmi účastníkov a aplikovať ich v praxi.

Výstupy z participatívneho procesu

Mesto Mechelen si ako usporiadateľ workshopu odnieslo niekoľko nových poznatkov do ďalších aktivít na tému dekolonizácia verejného priestoru. Keďže sa jedná o veľmi horúcu tému, ukázalo sa, že na akcie podobného zamerania je potrebné **pozývať účastníkov s väčšou obozretnosťou**, ideálne sa vyhnúť extrémistom a sústrediť sa skôr na „tichú väčšinu“ (pozri model [Inside Polarisation](#) od Barta Brandsmu). **Vytvoriť bezpečný priestor** v rámci takéhoto stretnutia je nevyhnutnosťou, rovnako ako rešpekt k zraniteľnosti ohľadom preberanej témy (zdieľanie pocitov viny či hanby z minulosti). Okrem toho sa u účastníkov prejavil nedostatok odborných znalostí v oblasti riadenia procesov a účasti na tvorbe politiky. Preto si mesto vzalo za **záväzok investovať** viac do informovania, budovania vzťahov, stretávania a spoluúčasti občanov na vytváraní politik (napr. prostredníctvom prednášok, webinárov, debát atď.).

Neskôr prebehol v rámci participatívneho procesu k dekolonizácii verejného priestoru v meste Mechelen ďalší diskusný večer, ktorý sa špecificky zaoberal zmenou (koloniálneho) názvu ulice. Zástupcovia mesta a členovia pracovnej skupiny, ktorá sa téme dekolonizácie venovala, si z tejto menšej akcie odniesli ďalšie nápady a odporúčania pre budúce podobné aktivity. Napriek obavám občanov ohľadom [metódy hlbokkej demokracie](#) trvali na jej zachovaní, čo sa vo výsledku ukázalo efektívnym.

Odporúčania pred začiatkom akcie:

Pozvať menovite obyvateľov príslušnej ulice na participatívnu akciu.

Dôkladne sa zoznámiť s procesom zmeny názvu ulice a tým, čo sa dá a nedá sa rozhodnúť.

Pri spolupráci s externým facilitátorom sa uistiť, že je všetko vopred dohodnuté a pripravené.

Nevytyčovať si príliš veľa cieľov: nájdenie nového zmysluplného názvu nemožno uskutočniť v priebehu dvoch hodín, treba viac času.

Nastavenie miestnosti je zásadné pre dynamiku debaty: kruhové usporiadanie stoličiek je efektívnejšie, než usporiadanie divadelné.

Odporúčania pre priebeh akcie:

Na začiatku je potrebné, aby facilitátor oboznámil všetkých účastníkov s rámcom participatívnej akcie (časový rámeček a harmonogram, pravidlá bezpečnej diskusie) a ich úlohami. Tiež si overí, kto je prítomný a kto čo už vie (tzv. check in).

Nechť pravidlá konverzácie a ďalšie inštrukcie po celú dobu v miestnosti zobrazené, aby sa k nim účastníci mohli kedykoľvek vrátiť.

Nepodceňovať dôležitosť vytvorenia bezpečného priestoru, ktorý umožní obyvateľom vyjadriť ich názory a pocity, až potom pristúpte k formulácii návrhov a dosiahnutiu spoločného rozhodnutia (pozn.: Aj keď pôvodne bolo cieľom dosiahnuť jednohlasné rozhodnutie, nakoniec sa rozhodlo prostredníctvom hlasovania).

Na konci zistiť, s akým pocitom účastníci miestnosť opúšťajú (tzv. check out).

5.3. Základný workshop na založenie a nastavenie činnosti integračnej a migrantskej rady podľa bavorského vzoru

Kontext

V Nemecku utvárajú lokálnu integračnú politiku **integračné a migračné rady (IMR), ktoré predstavujú hlas migrantov a plnia úlohu poradného orgánu** pre miestne politiky a administratívu. Úlohy IMR sú zložité, náročné a vyžadujú si osobitnú kvalifikáciu a znalosť miestneho kontextu a politiky.

Pre obce a okresy/kraje v Bavorsku, ktoré chcú zriadiť takúto radu, ponúka organizácia AGABY (nemecký partner v projekte SMIR) konferencie, prednášky a semináre s cieľom prepojiť aktérov integračnej politiky. **Obsah seminárov je navrhnutý spoločne s každou IMR a prispôsobený miestnej situácii.** Tu je predstavená ukážka typického scenára pre potom individualizované semináre s jednotlivými IMR. Ďalšie informácie o úlohe a funkciách IMC nájdete v metodickom liste 14.3. k bavorskej praxi v Manuáli lokálnej integrácie.

Obsah workshopu

Členovia **novozaložených, zvolených alebo ustanovených IMR** získavajú informácie o základoch práce rady na jednodňovom seminári. Seminár sa skladá z dvoch tematických blokov:

Rola, štruktúra, práva, povinnosti a úlohy IMR; táto časť je doplnená informáciami o politických nástrojoch, práci výkonného výboru a lobby a možnostiach podpory prostredníctvom AGABY.

Budúce plánovanie pre prvý rok novozaloženej IMR, ako aj jej ciele, priority a hlavné témy, ktorými sa bude zaoberať. Okrem toho IMC definuje svoje úlohy a rozdeľuje ich medzi novozałożené pracovné skupiny prostredníctvom konkrétnych dohôd medzi všetkými aktérmi.

Pre **už vytvorené IMR,** ktoré chcú ďalej rozvíjať a zlepšovať svoju prácu, ponúka AGABY hĺbkové semináre na nasledujúce štyri témy: 1) výkon činnosti, 2) voľby, 3) vzťahy s verejnosťou a 4) ročné plánovanie.

Výstupy

Z realizovaného seminára či workshopu si každá IMR, resp. jej poradný výbor odnáša odporúčania od mentorov ohľadom osvedčených praxí z činnosti rád. Tie sa týkajú najčastejšie nasledujúcich otázok:

Každodenné úlohy výkonného výboru: Aj keď každá rada pracuje samostatne a má svoje priority, existujú úlohy a oblasti, ktoré ovplyvňujú všetky rady. Na workshope sa tak členovia výboru učia a získavajú od mentorov odporúčania k týmto bežným pracovným úlohám, ako je podávanie grantových žiadostí alebo poskytovanie individuálneho poradenstva.

Poskytovanie konzultačných hodín: Jednou z hlavných úloh poradných výborov je zastupovať záujmy ľudí s migračné skúsenosti a presadzovať ich práva pred samosprávou. Niektoré rady ponúkajú poradenstvo a podporu pri rokovaní s úradmi. Často ide o pobytové právo, jazykové kurzy, finančné problémy alebo špecifické postavenie utečencov. Aby bolo možné tieto úlohy plniť, mal by poradný výbor ponúkať pravidelné úradné hodiny na pevnom mieste. Na workshope sa potom vytipováva ľahko dostupné miesto pre tieto konzultačné hodiny. Pokiaľ poradňa nemá vlastnú miestnosť, hľadajú sa alternatívy vo verejných priestranstvách (komunitné centrá, viacgeneračné domy, rodinné centrá ai.). Poradný výbor si tiež určí úradné hodiny, ktoré potom zverejní prostredníctvom letákov, na internete alebo ich odovzdávaním ďalším inštitúciám a organizáciám migrantov.

Rozdelenie práce medzi členov poradného výboru: Každý poradný výbor si individuálne upravuje, ako často sa schádza a kto z ktorých výborov a akcií sa zúčastňuje. Aby (nový) tím zvládol úlohy čo najlepšie a nezaťažoval všetkou prácou pár ľudí, mali by sa členovia poradného zboru na začiatku svojho funkčného obdobia dohodnúť na delbe práce. Poradný výbor potrebuje prehľad o tom, koľko času a odhodlania môžu členovia prispieť k práci výboru – okrem účasti na zasadnutiach. Dôležité je zistiť, aké schopnosti a prípadne ešte nevyužitú potenciály, súvisiace s úlohami poradného výboru, jednotliví členovia majú. Úlohy by mali byť rozdelené medzi členov tak, aby čo najviac zodpovedali kompetenciám a záujmom jednotlivcov a zároveň posúvali prácu dopredu. K tomu sa na workshope používajú návodné otázky.

Účasť v orgánoch, výboroch a pracovných skupinách: Poradný výbor by mal byť zastúpený v rôznych štruktúrach, aby dodal váhu záujmom IMR a bol schopný zaujať stanovisko k otázkam miestnej politiky. Ak je to možné, každý poradný výbor by mal byť prítomný na dôležitých rokovaní rady mesta/zastupiteľstva kraja, aby tu sledoval politické diskusie a nadväzoval kontakty. Na workshope sa potom rieši rozdelenie zastúpenia výboru v týchto orgánoch v závislosti od záujmu jeho jednotlivých členov, ďalej si zostavujú zoznam dôležitých výborov/orgánov na začiatku volebného obdobia a rozdeľujú účasť medzi viacerých členov, učia sa ako robiť z účasti na rokovaní zápis a ďalšie organizačné náležitosti.

Rokovania poradného výboru: Pravidelné schôdze sú ústredným nástrojom práce poradného výboru, pretože tu sa schádzajú všetci členovia a robia dôležité dohody a rozhodnutia. Aby rokovania poradného výboru boli úspešné, musia byť dobre organizované, preto si na workshope členovia osvojujú pravidlá ich organizácie, ako je určenie si termínov schôdzí s dostatočným predstihom, ďalej tiež organizácie pracovných skupín a ďalších neformálnych rokovaní, či nastavenie komunikácie medzi schôdzkami (telefonicky alebo emailom).

5.4. Príklady integračných workshopov v rámci medzinárodnej spolupráce

Nakoniec mozaiku príkladov integračných workshopov zo zahraničia dopĺňajú **príklady peer-to-peer učenia sa z dvoch medzinárodných projektov na európskej úrovni.** Podrobnejšie informácie k nim sú k dispozícii na webe organizácie SIMI v sekcii [Domáce a zahraničné inšpirácie](#).

Prvým z nich je [projekt SPRING](#), v ktorom vzniklo partnerstvo európskych integračných výskumníkov, think-tankov a sietí s podporou globálnych zúčastnených strán na **podporu odborníkov z praxe pri adaptácii úspešných integračných postupov pre migrantov a ich potomkov v Európe.**

Druhý [projekt UNITES](#) pod vedením siete EUROCITIES má za cieľ **vzdelávať a sprevádzať zapojené miestne samosprávy** z celkom 8 európskych miest pri navrhovaní integračných stratégií s ďalšími zúčastnenými stranami a predovšetkým migrantmi. Oba tieto projekty na rozvoj lokálnych praxí využívali metódu integračných workshopov.

6. Prínosy integračných workshopov a odporúčaní k ich realizácii

Z realizácie workshopov si partneri projektu SMIR odnášajú rôzne odporúčania a lekcie. V prvom rade je možné **zhrnúť prínosy, ku ktorým integračné workshopy môžu viesť** podľa vlastnej skúsenosti zapojených expertiek a expertov na integráciu z partnerských subjektov:

- na podporu priameho zapojenia migrantov, na zviditeľnenie ich problémov a potenciálu
- na rozpoznanie prínosov migrácie pre demografickú situáciu či trh práce na lokálnej úrovni
- na vznik či rozvoj miestnych podporných sietí
- k väčšej udržateľnosti integračných aktivít
- na prehĺbenie vlastného poznania na strane expertov o stave v miestnych samosprávach
- na rozšírenie siete do zahraničia
- na rozpoznanie príležitostí pre mnohé pozitívne javy
- na získanie alebo osvojenie si nástrojov EÚ inštitúcií a sietí.

Pri realizácii workshopov potom organizácie SIMI a Liga za ľudské práva, ale aj belgický partner mesto Mechelen zakúsili niekoľko lekcii a ponaučení. Na základy týchto nadobudnutých, a celkom pestrých skúseností, preto spoločne **zhrnuli praktické a rady odporúčania pre organizovanie obdobných workshopov**, a to ako z hľadiska prípravy workshopov, tak z hľadiska zapojenia účastníkov a vnášania odporúčaní pre nich.

6.1. Odporúčania z pohľadu organizátora pri prípravách workshopu pre samosprávu (skúsenosti z Česka a Slovenska):

- Ideálne je **stretnúť sa s prípravným tímom zo zapojeného mesta** (alebo aspoň s jednou osobou), aby sa dohodli ciele, priebeh a riešenie potenciálnych náročných momentov. Osvedčilo sa, keď sa facilitátor/ka pred workshopom zúčastnil/a koordinačného stretnutia miestnych aktérov, vďaka čomu sa aj spoznali.
- **Zohľadniť veľkosť zapojeného mesta a jeho úradníckeho aparátu.** V menších obciach, kde môže byť workshop relevantný len pre 1-2 osoby, je vhodné **zvážiť usporiadanie workshopu pre miestny vzťah obcí** a prispôbiť obsah miestnym potrebám.
- Úloha facilitátora a odborného garanta akcie nemusí vždy zlučiteľná s rolou organizátora akcie. Preto je vhodné **povzbudiť zástupcov zapojeného mesta, aby sa stali hlavným organizátorom a oslovili potenciálnych partnerov**, pretože majú lepšiu znalosť prostredia a potrieb miestnej siete organizácií ako externý organizátor.

- Facilitár by mal **mať jasne pripravenú štruktúru workshopu**, ale zároveň byť schopný flexibilne prispôbiť obsah účastníkom. Riešené témy a použité metódy sa môžu rôzne navzájom kombinovať.
- **Zvážiť účasť dvoch kľúčových osôb:** facilitátora a odborného garanta, prípadne ďalších expertov (napr. pre interkultúrny tréning)
- **Zistiť si potreby cieľovej skupiny ohľadom obsahu workshopu**, napríklad dotazníkom, alebo prípravným stretnutím.
- Integračný workshop môže nielen rozšíriť povedomie účastníkov o praktických možnostiach riešenia otázok integrácie, ale aj na ňom je možné **využiť ich vlastné skúsenosti pri tvorbe nových nástrojov pre prácu s migrantmi**. Týmto aktívnym zapojením účastníkov sa zvyšuje ich motivácia tieto nástroje následne využívať a šíriť medzi ďalších aktérov.
- Dôležité je účastníkom zdôrazniť, že mnoho praktických zdrojov už existuje, preto nie je potrebné sa vyčerpávať na tvorbe vlastných nástrojov. Vhodné je **poznať a využiť existujúce zdroje** (napr. stránky Výboru regiónov EÚ, príručky Eurocities, atp.).
- Zahraničné publikácie možno ľahko **previesť prekladačom** do zrozumiteľnej (hoci napríklad nie dokonalej) podoby.

6.2. Odporúčania z pohľadu organizátora pri prípravách participatívneho workshopu s obyvateľmi (skúsenosti z Belgicka):

- **Pozývať účastníkov s väčšou obozretnosťou**, ideálne sa vyhnúť extrémistom a sústrediť sa skôr na „tickú väčšinu“ (pozri model Inside Polarisation od Barta Brandsmy)
- **Prípravy workshopu by mali zahŕňať:**
 - vytvorenie rámca/scenáru,
 - explicitné stanovenie zásad a miery účasti (rebríček účasti: informovať – konzultovať – zapojiť – spoluvytvárať – rozhodovať autonómne)
 - presné definovanie témy (O čom presne budeme hovoriť?)
- **Vytvoriť riadiacu skupinu**, ktorá bude mať na starosti formovanie, riadenie a prípadne úpravy priebehu akcie či jej výstupov:
 - zapojiť rôzne zúčastnené strany,
 - určiť mandát tejto pracovnej skupiny
 - klásť dôraz na priebeh procesu (vytýčenie nadväzných krokov),
 - zabezpečiť bezpečný priestor pre členov pracovnej skupiny v budúcich iniciatívach,
 - pracovať na zabezpečení angažovanosti pracovnej skupiny (experti často nie sú platení).
- **Zapojiť externého procesného facilitátora** a stanoviť jasné očakávania vedenia procesu (zapísať ich na papier).
- **Vytvoriť bezpečný priestor** na stretávanie a zraniteľnosť (zdieľanie pocitov viny či hanby z minulosti).
- **Investovať do nadväzného informovania** / budovania vzťahov / stretávania / spoluúčasti na vytváraní politik (napr. prostredníctvom prednášok, webinárov, debát atď.).

